

Lääkityslistan 2. vaiheen yleiskuvaus

1.1

Heikki Virkkunen, Annika Koivisto (toim.)

10/2023

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Institutet för hälsa och välfärd

Finnish Institute for Health and Welfare

PL / PB / P.O. Box 30 • FI-00271 Helsinki, Finland

Puh/tel +358 29 524 6000

www.thl.fi

Sisällys

VERSIONHALLINTA	4
1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISEN PERIAATTEET	6
2.1 LÄÄKITYSLISTAN YLEISIÄ PERIAATTEITA	6
2.2 LÄÄKITYSLISTA LÄÄKKEEN MÄÄRÄAJÄN NÄKÖKULMASTA	6
2.3 LÄÄKITYSLISTA APTEEKIN NÄKÖKULMASTA	7
2.4 LÄÄKITYSLISTA LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMISEN NÄKÖKULMASTA	7
2.5 LÄÄKITYSLISTA LÄÄKKEEN KÄYTTÄJÄN NÄKÖKULMASTA	7
2.6 LÄÄKITYSLISTA TEKNISESTÄ NÄKÖKULMASTA	8
3 KÄYTÖSSÄ OLEVA LÄÄKE JA LÄÄKEJATKUMO KÄSITTEINÄ	9
3.1 LÄÄKEJATKUMO	9
3.1.1 <i>Lääkejatkumon toimintaperiaate</i>	10
3.1.2 <i>Lääkejatkumon perustapaus</i>	11
3.2 LÄÄKEJATKUMON ERITYISTAPAUKSIA	11
3.2.1 <i>Lääkkeen lopettaminen ja uudelleen aloitus</i>	11
3.2.2 <i>Rinnakkaiset lääkejatkumot</i>	11
3.2.3 <i>Apteekkien tallentamat lääkemääräykset</i>	12
3.2.4 <i>Lääkemääräys/annostusmuutos ilman toimitettavaa määrää</i>	12
3.3 KÄYTÖSSÄ OLEVA LÄÄKE JA LÄÄKEJATKUMO LÄÄKITYSLISTALLA	13
3.3.1 <i>Lääkityslistan yleisnäkyvä</i>	13
3.3.2 <i>Lääkkeen historiatiedot eli Lääkejatkumot</i>	13
3.3.3 <i>Lääkkeen yksityiskohtaiset tiedot</i>	14
3.3.4 <i>Lopetetut lääkkeet</i>	14
4 LÄÄKITYSLISTAN HAKEMINEN	16
4.1 LÄÄKITYSLISTAN PERUSHAKU	16
4.1.1 <i>Lääkityslistan yleisnäkyvän näyttämisen tietojärjestelmässä</i>	16
4.1.2 <i>Lääkkeen yksityiskohtaisten tietojen näyttämisen tietojärjestelmissä</i>	17
4.2 LÄÄKITYSTIETOJEN ERITYISHAUT	17
4.2.1 <i>Lopetettujen lääkkeiden tietojen haku</i>	17
4.2.2 <i>Käytössä olevan lääkkeen historiatietojen haku</i>	18
4.2.3 <i>Lääkemääräyksen asiakirjahaku</i>	18
4.3 TIETOJEN HAKEMINEN ERI TOIMINNOISSA	18
4.3.1 <i>Tietojen hakeminen terveydenhuollossa</i>	18
4.3.2 <i>Tietojen hakeminen apteekeissa</i>	18
4.4 <i>Tietojen hakeminen OmaKannassa</i>	19
4.5 <i>Tietojen hakeminen hyvinvointisovelluksille</i>	19
5 LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄMINEN	20
5.1 MÄÄRÄTYT LÄÄKKEET JA ITSEHOITOVALMISTEET	20
5.1.1 <i>Lääkemääräykset</i>	20
5.1.2 <i>Itsehoitovalmisteiden käytön merkinnät</i>	20
5.2 LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN RAKENNE	20
5.2.1 <i>Lääkemääräys</i>	20
5.2.2 <i>Osastolääkemääräys</i>	21
5.2.3 <i>Itsehoitovalmisteiden käytön merkintä</i>	21
5.2.4 <i>Lääkkeen Lopettamismerkintä</i>	21
5.3 LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN TOIMINTAMALLI	22
5.3.1 <i>Lääkemääräyksen perustoimintamalli</i>	22
5.3.2 <i>Toimintamalli poikkeustilanteissa</i>	22

5.4 UUDEN LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄMINEN	23
5.4.1 Rinnakkaisen lääkkeen lisäys (uusi lääkejatkumo)	23
5.5 KÄYTÖSSÄ OLEVAN LÄÄKKEEN MUUTOS	24
5.5.1 Määrätyn lääkkeen muutos.....	24
5.5.2 Itsehoitovalmisteiden käytön muutos.....	25
5.5.3 Lääkemääräyksen korjaus	25
5.6 LÄÄKKEEN LOPETTAMINEN	25
5.6.1 Tunnisteettoman lääkkeen lopettaminen.....	26
5.6.2 Puhelinlääkemääräyksen lopettaminen	26
5.6.3 Lopettamismerkinnän muutokset.....	26
5.7 LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN MITÄTÖINTI	26
6 LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN UUSIMINEN	30
6.1 UUSIMISPYYNNÖT	30
6.2 UUSIMISPYYNNÖN KÄSITTELY	30
6.3 LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN UUSIMINEN ILMAN UUSIMISPYYNTÖÄ.....	31
7 LÄÄKKEEN TOIMITTAMINEN	33
7.1 APTEEKIN PERUSTOIMINNOT	33
7.1.1 Lääkityslistan haku	33
7.1.2 Lääkkeen toimittaminen	34
7.2 TOIMITUKSEN ERITYISTILANTEITA.....	35
7.2.1 Itsehoitovalmisteet	35
7.2.2 Annosjakeluun määrättyjen lääkkeiden toimittaminen	35
7.2.3 Potilaskohtaisella erityisluvalla toimitettava lääke.....	36
7.3 APTEEKIN ERITYISTOIMINNOT	37
7.3.1 Lääkemääräyksen lukitus ja varaus.....	37
7.3.2 Toimituksen korjaus ja mitätöinti	37
7.3.3 Lääkemääräyksen korjaus apteekissa	37
7.3.4 Lääkemääräyksen mitätöinti apteekissa	37
7.3.5 Lääkkeen lopettamismerkinnät apteekissa	38
7.4 TOIMINTA POIKKEUSTILANTEESSA	38
7.4.1 Paperisen lääkemääräyksen tallentaminen.....	38
7.4.2 Puhelinlääkemääräyksen tallentaminen	38
8 LÄÄKITYSLISTAN ERITYISPIIRTEITÄ.....	40
8.1 LÄÄKEKOHTAISET LUOVUTUSKIELLOT	40
8.2 LÄÄKKEEN KÄYTÖN JA MÄÄRÄÄMISEN SEURANTA.....	40
8.2.1 Toimitusmäärien seuranta.....	40
8.2.2 Viranomais- ja lääkekorvauseuranta	41
8.3 SIIRTYMÄVAIHE LÄÄKITYSLISTAN KÄYTTÖÖN	41
8.3.1 Lääkityslista otetaan käyttöön "siivoamalla" Reseptikeskuksen tiedot.....	41
8.3.2 Rakenteisen annostuksen määrittelyiden mukaiset lääkemääräykset.....	42
8.3.3 Vanhan rakenteen mukaiset lääkemääräykset	42
8.3.4 Lääkkeen lopettaminen ja hoidollinen mitätöinti siirtymäaikana	43

Versionhallinta

Versio ja julkaisuajankohta	Muutokset
1.0 6/2022	Ensimmäinen julkaistu versio
1.1 9/2023	Päivitetty lakimuutoksista ja teknisten ja toiminnallisten määrittelyiden tarkennuksista aiheutuneet muutostarpeet

1 Johdanto

Tämän dokumentin on tarkoitus kuvata yleistasolla Reseptikeskuksen tietoihin pohjautuvan valtakunnallisen Kanta-lääkityslistan (myöhemmin tässä dokumentissa lyhyesti Lääkityslista) tärkeimmät Lääkityslistan 2-vaiheessa (viimeistään 1.10.2027) käyttöönotettavat toiminnallisuudet. Yleiskuvauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä apteekkien toiminnallisuudet kuvataan yleisesti terveydenhuollon ammattihenkilöiden (esim. terveydenhuollon yksiköissä toimivat lääkärit, sairaanhoitajat ja farmasistit sekä apteekeissa toimivat farmasistit) näkökulmasta. Sosiaalihuollon erityispiirteitä, lääkkeen käyttäjän omia kirjauksia sekä muita Lääkityslistan myöhemmissä vaiheissa käyttöönotettavia toiminnallisuuksia, mm. lääkehoidon eritasoiset arvioinnit ja osastolääkitys, täydennetään yleiskuvauksen seuraavissa versioissa Lääkityslistan kehityksen myöhemmissä vaiheissa. Lääkityslistan kehittämistyön pohjana käytetään THL:n [Lääkehoidon tiedonhallinnan konseptia](#).

Lääkityslista muodostetaan Lääkityslistan 2-vaiheessa henkilölle määrättyjen lääkkeiden Reseptikeskukseen tallennetuista tiedoista. Tiedot syntyvät lääkemääräyksistä ja lääkkeen lopettamismerkinnöistä ja niihin liittyvistä erilaisista lisätiedoista, esim. lääkkeen toimitustiedot. Kaikki Reseptikeskuksessa olevan tiedon käsittely vaatii vahvaa tunnistautumista.

THL:n STM:n toimeksiannosta tuottaman konseptin peruslinjauksien mukaan Lääkityslista näkyy saman sisältöisenä kaikille käyttäjäryhmille lääkkeen käyttäjän asettamat tietojen luovutuskiellot ja eri käyttäjäryhmien tarpeista johtuvat painotuserot huomioiden. Lääkkeen käyttäjä siis näkee samat lääkitystiedot kuin sote-ammattihenkilötkin (sis. apteekit).

Lääkityslistan tavoitetilan mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö tekee lääkehoitoon liittyvät kirjaukset vain kerran ja tämän merkinnän pohjalta muodostuvat kaikki tarvittavat potilaan lääkitykseen liittyvät tiedot. Tällä hetkellä tapahtuvasta lääkitystiedon moninkertaisesta kirjaamisesta pyritään asteittain pääsemään eroon. Lääkityslistan kehittäminen lähtee terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja lääkkeen käyttäjien tarpeista ja palvelee sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa joustavaa ja turvallista työtapaa.

Lääkitystietojen haun yhteydessä hakija saa aina – mahdolliset rajoitukset huomioiden – näkymän ajantasaiseen Lääkityslistaan. Tarvittaessa hakija voi työtehtävien tarpeen mukaan tarkastella tarkemmin yksittäisen käytössä olevan (tai lopetetun) lääkkeen lääkityshistoriaa.

2 Kehittämisen periaatteet

Lääkityslistan kehittämisessä noudatetaan THL Lääkehoidon tiedonhallinnan konseptissa kuvattuja lääkehoidon tiedonhallinnan periaatteita. Yleiset periaatteet nousevat mm. SOTE-kokonaisarkkitehtuurista ja lääkehoidon kokonaisarkkitehtuurista. Lisäksi kehittämisessä huomioidaan aiemmissa lääkitysmäärittelyissä tunnistettuja ja selvityksissä esiin nousseita toiminnallisia ja järjestelmäratkaisuihin liittyviä periaatteita. Alla on koottuna keskeisimpiä kehitystyössä konkretisoituvia yleisiä periaatteita sekä niiden huomiointia eri käyttäjäryhmien näkökulmasta. Laajemmin Lääkityslistan arkkitehtuuriin, toiminnallisuuksiin ja järjestelmäratkaisuihin liittyvät periaatteet on kuvattu Lääkehoidon tiedonhallinnan konseptin luvussa 2. Osa periaatteista toteutuu vasta Lääkityslistan kehittämisen myöhemmissä vaiheissa.

2.1 Lääkityslistan yleisiä periaatteita

Lääkityslista

- näkyy saman sisältöisenä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille ja potilaalle itselleen, käyttöoikeudet ja lääkkeen käyttäjän asettamat tietojen luovutuskiellot huomioiden.
- tietojen näyttämässä huomioidaan eri käyttäjäryhmien erilaiset tiedon tarpeet
- on helposti ymmärrettävä näkymä lääkkeen käyttäjän ajantasaiseen kokonaislääkitykseen (Lääkityslistan 2-vaiheessa vain avoterveydenhuollossa määrättyihin lääkkeisiin)
- tukee lääkkeen käyttäjän hoitoon sitoutumista ja omahoidon toteuttamista sekä parantaa potilasturvallisuutta

2.2 Lääkityslista lääkkeen määrääjän näkökulmasta

Lääkkeen määrääminen

- avohoidossa perustuu valtakunnallisen Kanta-lääkityslistan ajantasaiseen tietoon
 - poikkeustilanteissa lääke on kyettävä määräämään käyttämättä Kanta-lääkityslistaa, jolloin tiedot päivitetään lääkityslistalle häiriötilanteen päätyttyä (terveydenhuollon yksikössä tai apteekissa)
- osastohoidon aikana Lääkityslistaa ylläpidetään potilastietojärjestelmässä (osastohoidon rajapinta Lääkityslistan 3-vaiheessa)
 - lääkitystietojen tarkastaminen ja täsmäyttäminen Kanta-lääkityslistaan tehdään osastohoidon alkaessa ja päättyessä sekä potilaan poistuessa väliaikaisesti osastohoidosta
 - osastohoidon aikaisesta lääkityksestä tallennetaan Reseptikeskukseen ainakin sellaiset osastolla määrättyt lääkkeet, joilla on vaikutusta myös osastohoidon jälkeen (osastolääkitys tulee vasta Lääkityslistan 4-vaiheessa)
- ei edellytä saman asian moninkertaista kirjaamista erikseen lääkemääräykselle, potilaskertomustekstiin ja lääkityslistalle

2.3 Lääkityslista apteekin näkökulmasta

Lääkkeen toimittaminen

- perustuu Kanta-lääkityslistan ajantasaiseen tietoon
 - häiriötilanteissa lääke on tarvittaessa kyettävä toimittamaan tulostetun potilasohjeen, lääkityslistan koosteen tai paperi- tai puhelinlääkemääräyksen perusteella käyttämättä Kanta-lääkityslistaa, asiakkaan välttämättömän lääkehoidon turvaamiseksi
- selkiytyy, kun kustakin käytössä olevasta lääkkeestä (tarkemmin sanottuna sen kustakin lääkejatkumosta, ks. luku 3) on voimassa vain yksi lääkemääräys.
 - toimitusvälien seuranta helpottuu
 - mahdollisten lääkeinteraktioiden ja muu lääkityksen tarkistus helpottuu
- helpottuu, kun annostustiedot kirjataan rakenteisesti
 - annostusohjeen "aukikirjoittamisen" tarve poistuu/vähenee, jolloin virheiden riski pienenee
 - annosjakelun annosaikojen kirjaustarve vähenee ja annostarkistuksiin liittyvä viestintä vähenee

2.4 Lääkityslista lääkehoidon toteuttamisen näkökulmasta

Läkehoidon toteuttaminen

- perustuu Kanta-lääkityslistan ajantasaiseen tietoon
 - päällekkäisten lääkemääräysten riski vähenee
 - mahdollisten lääkeinteraktioiden ja muu lääkityksen tarkistus selkiytyy
 - potilas voi pyytää terveydenhuollon ammattihenkilöä tai apteekkia tallentamaan käyttämiensä itsehoitolääkkeiden tai -valmisteiden tiedot Reseptikeskukseen, jolloin myös itsehoitolääkkeiden tai -valmisteiden yhteisvaikutusten havaitseminen helpottuu (itsehoitolääkkeiden kirjaaminen vasta Lääkityslistan 3-vaiheessa)

2.5 Lääkityslista lääkkeen käyttäjän näkökulmasta

- lääkkeen käyttäjä (tai hänen edustajansa) näkee helposti ja ymmärrettävästi hänellä käytössä olevat lääkkeet ajantasaiselta Lääkityslistalta.
- potilasturvallisuus ja lääkehoitoihin sitoutuminen paranevat, kun voimassa on vain yksi lääkemääräys kustakin lääkkeestä
- Lääkityslista sujuvoittaa asiointia palvelupolun eri vaiheissa, kun ammattihenkilöillä on käytössään ajantasainen lääkitystieto, jonka pohjalta lääkehoitoa voidaan suunnitella ja arvioida vastaamaan paremmin lääkkeen käyttäjän tarpeita.

2.6 Lääkityslista teknisestä näkökulmasta

Lääkityslista

- ei ole erillinen dokumentti vaan muodostuu automaattisesti kertaalleen kirjatusta lääkemerkinnoistä
- ei vaadi erillistä ylläpitoa vaan päivittyy aina, kun rakenteiset lääkitystiedot tallennetaan Reseptikeskukseen
- hyödyntää käytössä olevia tietorakenteita ja standardimäärittelyitä
- huomioi lääkkeen käyttäjän oikeuden rajata tietojen näkyvyyttä Lääkityslistalla
- otetaan käyttöön vaiheittain toiminnallisuuksia asteittain laajentaen, aloittaen suurinta hyötyä tuottavista toiminnallisuuksista

3 Käytössä oleva lääke ja lääkejatkumo käsitteinä

Lääkityslistan myötä valtakunnallisessa lääkeshoidon tiedonhallinnassa siirrytään lääkemääräykeskeisestä lääkitystiedon hallinnasta käytössä olevan lääkkeen jatkumoon perustuvaan lääkekeskeiseen tiedonhallintaan.

Potilaan lääkitys koostuu henkilön **käytössä olevista lääkkeistä**^[1], jotka voivat olla lääkkeen määrääjän määräämiä **määrättyjä lääkkeitä**^[1] tai lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämiä^[2] **itsehoitolääkkeitä tai muita itsehoitovalmisteita**.

Säännöllinen lääkitys		Potilas annosjakelun piirissä						
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen	Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!			
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Metoprolol Orion 2.6.2020 8 x 100 kpl	47,5 mg Voimassa: 1.6.2022	Depottabletti Saamatta: 5 x 100 kpl	1 tabletti kerran päivässä Viimeisin toimitus:	2.1.2021	Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl
P	Primaspan 12.2.2019	100 mg Voimassa:	Enterotabletti Saamatta:	1 tabletti aamuisin Viimeisin toimitus:			Verenohennuslääke	Sie!
Tarvittaessa otettava lääkitys		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Burana 12.4.2019 2 x 100 kpl	600 mg Voimassa: 12.4.2021	Tabletti Saamatta: 1 x 100 kpl	1 tabletti tarvittaessa 1-2 kertaa päivässä Viimeisin toimitus:	13.4.2019	Ibusal	600 mg	1x 100 kpl
Itsehoitoläkkeet ja -valmisteet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
P	C-vitamiini 12.5.2020	500 mg Voimassa:	Tabletti Saamatta:	1 tabl kerran päivässä Viimeisin toimitus:			Vitamiini	
Lopetetut lääkkeet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä

Kuva 3.1 Lääkityslista näyttää käytössä olevien lääkkeiden ajantasaiset tiedot. **Määrättyjen lääkkeiden** lisäksi (kuvassa *Säännöllinen lääkitys* ja *Tarvittaessa otettava lääkitys*) listalla voidaan näyttää lääkkeen käyttäjän omatoimisesti käyttämät **itsehoitoläkkeet ja -valmisteet**^[2]. (Huom. Kuva on esimerkinomainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

3.1 Lääkejatkumo

Lääkejatkumo kuvaa henkilön käytössä olevien (sekä käytössä olleiden) samat vaikuttavat aineet sisältävien lääkkeiden ajallisesti jatkuvaa kokonaisuutta, joka alkaa lääkkeen aloituksesta ja päättyy lääkkeen lopetukseen (kuva 3.3). Lääkityslistalla lääkejatkumosta näkyy aina uusin, voimassaoleva lääkemääräys tai itsehoitoläkkeen tai -valmisteen kirjaus^[2] (kuva 3.1).

Pääsääntöisesti käytössä olevalla lääkkeellä on yksi lääkejatkumo, josta näkyy lääkkeen käytön historia. Jos samasta (samat vaikuttavat aineet sisältävästä) lääkkeestä on yhtäaikaisesti käytössä 2 (tai useampia) valmisteita, esim. eri vahvuuksia tai lääkemuuotoja, näille molemmille muodostuu omat lääkejatkumonsa, jotka yhdessä muodostavat lääkkeen käytön historian (kts. luku 3.3.3).

Säännöllinen lääkitys			Potilas annosjakelun piirissä						
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen			Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus		Huom!	
Reseptilaji	Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
Aj	P	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti kerran päivässä	Verenpaineseeseen			
		2.6.2020 8 x 100 kpl	Voimassa: 1.6.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus:	2.1.2021	Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl
Lääkkeen historia:			Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1	...	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti x 1	2.6.2020	...	(jatkuu)	
2		Seloken Zac	95 mg	Depottabletti	1 tabletti x 1	2.6.2017	1.6.2020	Muu: Annosmuutos	
1		Seloken Zac	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti x 1	2.6.2016	1.6.2017	Muu: Annosmuutos	
1		Seloken	25 mg	Tabletti	1 tabletti x 2	2.6.2015	1.6.2016	Muu: Annosmuutos	
0		Spesicor	25 mg	Tabletti	1 tabletti x 2	2.3.2015	1.6.2015	Muu: Annosmuutos	
1		Spesicor	25 mg	Tabletti	1 tabletti x 1	2.1.2015	1.3.2015	(Aloitus)	
P		Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	Verenhennuslääke			
!		12.5.2020 8 x 100 kpl	Voimassa: 12.5.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus:	2.1.2021	Marevan	3 mg	1x 100 kpl
Lääkkeen historia:			Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1		Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2020	...	(jatkuu)	
1		Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabl ma, ke, pe, su	12.5.2018	12.5.2020	(Aloitus)	
P		Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	Verenhennuslääke			
!		12.2.2020	Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:			Päättynyt: 12.5.2020	
Lääkkeen historia:			Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1		Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	12.5.2020	...	(jatkuu)	
1		Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabl ti, to, la	12.5.2018	12.5.2020	Muu: Annosmuutos	
1		Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2017	12.5.2018	(Aloitus)	

Kuva 3.2 Lääkejatkumo koostuu käytössä olevan lääkkeen peräkkäisistä lääkemääräyksistä ja kuvaa käytössä olevan lääkkeen käytön historiaa. Pääsääntöisesti lääkkeen historia muodostuu yhdestä lääkzejatkumosta (kuvassa Metoprolol), mutta voi sisältää 2 (tai useampia) lääkzejatkumoa (kuvassa Marevan, kts luku 3.3.3.). (Huom. Kuva on esimerkin omainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

3.1.1 Lääkejatkumon toimintaperiaate

Lääkejatkumo syntyy, kun lääkkeen määräämiseen oikeutettu henkilö toteaa henkilöllä lääkkehoidon tarpeen ja määrää hänelle uuden lääkkeen käyttöön tai kun terveydenhuollon ammattihenkilö kirjaa Lääkityslistalle lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämän itsehoitovalmisteen käytön alkaneeksi. Lääkejatkumo vastaavasti päättyy kun lääkkeen määrääjä määrää lääkkeen lopetettavaksi tai kun terveydenhuollon ammattihenkilö kirjaa Lääkityslistalle lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämän itsehoitovalmisteen käytön päättyneeksi.^[2,3]

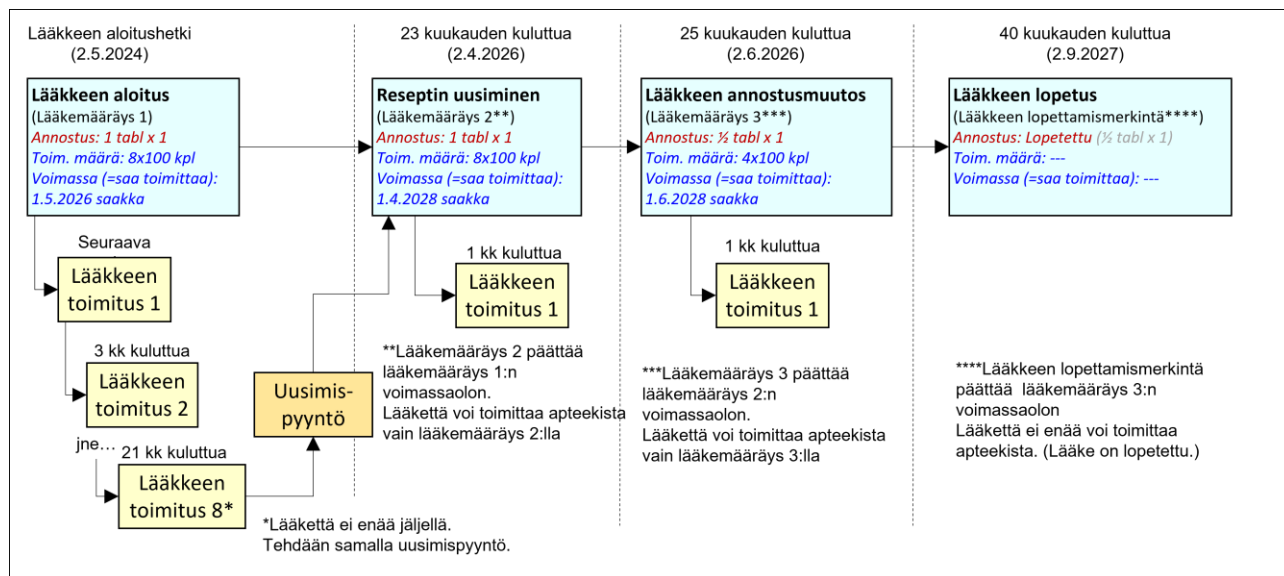
Määrätty lääke tai kirjattu itsehoitolääke tai -valmiste yksilöidään tunnisteilla (*Käytössä olevan lääkkeen tunniste*, aiemmin *Määrätyn lääkkeen yksilöivä tunniste ja Lääkejatkumon osatunniste*, aiemmin *Määrätyn lääkkeen osatunniste*), joiden perusteella lääkkeen myöhemmät lääkemerkinnot ketjutetaan samaan (tai rinnakkaiseen ks. luku 3.2.2) lääkzejatkumoon. Lääkkeen toimitusten tiedot liitetään aina lääkemääräykseen ja sen mukaiseen käytössä olevan lääkkeen lääkzejatkumoon. Näin lääkkeiden käytön ja lääketoimitusten historia saadaan näkymään lääkzejatkumoina.

Lääkkeen aloittaminen ja lääkkehoidon aikana tapahtuvat muutokset lääkkeen käytössä kirjataan Lääkityslistalle lääkemääräyksiä, lääkkeen lopettaminen lopettamismerkintänä ja itsehoitovalmisteiden käytön merkinnät itsehoitovalmisteiden kirjauksina. Lääkzejatkumossa on voimassa aina vain jatkumon uusi lääkemääräys (tai itsehoitovalmisteella itsehoitovalmisteen käytön merkintä). Lääkzejatkumon uusi lääkemääräys ja lopettamismerkintä päättävät jatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon^[4,5]. Itsehoitovalmisteen kirjaukset toimivat vastaavasti: uusi kirjaus ajantasaistaa aina tiedot itsehoitovalmisteen käytöstä ja ilmaisee, että aiempi kirjaus ei enää ole ajantasainen (ei ole voimassa).^[2]

3.1.2 Lääkejatkumon perustapaus

Tyypillisessä tapauksessa lääkejatkumon aloittaa uuden lääkkeen lääkemääräys. Lääkettä toimitetaan apteekista lääkemääräyksen perusteella ja toimituksista tehdään toimitusmerkinnät.

Lääkejatkumoon voidaan tehdä muutoksia (esim. annostukseen) tekemällä uusi lääkemääräys, joka päättää aina lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. Lääkettä toimitetaan sen jälkeen uuden lääkemääräyksen perusteella. Lopulta lääke merkitään lopetetuksi, mikä lopettaa lääkejatkumon lopettamismerkintään^[5]. (Kuva 3.3)

Kuva 3.3 Lääkejatkumon perustapaus. Lääkejatkumo syntyy kun uusi lääke määrätään ja päättyy kun lääke lopetetaan. Lääkejatkumon ollessa voimassa siihen tehdään muutoksia lääkemääräyksillä.

3.2 Lääkejatkumon erityistapauksia

3.2.1 Lääkkeen lopettaminen ja uudelleen aloitus

Lääkkeen lopettaminen päättää lääkejatkumon sekä siihen liittyvän lääkemääräyksen voimassaolon. Jos aiemmin käytössä ollut lääke aloitetaan uudelleen, uusi lääkemääräys muodostaa käytössä olevalle lääkkeelle uuden lääkejatkumon, jotta lääkkeen koko historia saadaan näkymään lääkkeen historiatiedoissa.

3.2.2 Rinnakkaiset lääkejatkumot

Käytössä olevalla lääkkeellä on pääsääntöisesti voimassa vain yksi lääkejatkumo. Tällöin lääkejatkumoon kirjattu uusi lääkemääräys päättää aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. On kuitenkin tilanteita, jolloin käytössä olevalla lääkkeellä on tarvetta olla samanaikaisesti voimassa useampia lääkemääräyksiä. Koska lääkejatkumolla voi kerrallaan olla voimassa vain yksi lääkemääräys, muodostetaan näissä poikkeustilanteissa käytössä olevalle lääkkeelle toinen (kolmas, jne.) lääkejatkumo, joka näytetään yhdessä käytössä olevan lääkkeen muiden jatkumoiden kanssa. Saman käytössä olevan lääkkeen eri lääkejatkumot erotetaan toisistaan omalla tunnisteellaan (*Lääkejatkumon osatunniste*, aiemmin *Määrätyn lääkkeen osatunniste*)^[6]. Tunnistettuja

poikkeustilanteita, jolloin käytössä olevasta lääkkeestä tarvitaan samanaikaisesti 2 (tai useampia) voimassa olevia lääkemääräyksiä, ovat:

1. käytössä on samanaikaisesti lääkkeen kahta (tai useampaa) vahvuutta
 - a. vuorotellen käytettävänä (esim. Marevan 3mg ja 5mg vuoropäivin)
 - b. sopivan kerta-annoksen saamiseksi (esim. tyroksiini 100ug + 25ug = 125ug)
2. käytössä on samanaikaisesti kahta (tai useampaa) eri lääkemuotoa, (esim. silmätipat päivisin, silmävoide yöksi)
3. koneellisessa annosjakelussa olevan lääkkeen tarvittaessa käytettävää lisäannosta varten (toinen säännöllisesti toinen tarvittaessa otettava)

Teknisesti kutakin käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumoa koskevat luvussa 3.1.1 kuvatut lääkejatkumon toimintaperiaatteet. Käytössä olevan lääkkeen kustakin lääkejatkumosta on voimassa aina uusiin lääkemääräys ja uusi määräys ja lopettamismerkintä päättävät kyseisen lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon^[5] mutta ei vaikuta saman käytössä olevan lääkkeen muiden lääkejatkumoiden lääkemääräyksiin. Sen vuoksi esim. lääkemääräysten uusimisessa kaikkien lääkejatkumoiden lääkemääräykset täytyy uusiksi erikseen sekä lääkettä lopetettaessa kaikki lääkejatkumot on lopetettava erikseen.

3.2.3 Apteekkien tallentamat lääkemääräykset

Apteekkien tallentaessa paperi- tai puhelinlääkemääräyksiä, ei heillä ole välttämättä tiedossa mihin lääkejatkumoon lääkemääräys kuuluu. Potilastietojärjestelmästä tulostetulla paperisella lääkemääräyksellä tiedot lääkejatkumosta voidaan välittää viivakoodilla. Näissä tilanteissa apteekin tallentama lääkemääräys noudattaa lääkkeen määrääjän tekemän lääkemääräyksen tallennuksen periaatteita ja uusi lääkemääräys päättää aiemman lääkemääräyksen voimassaolon.

Tilanteissa, joissa lääkejatkumoa ei pystytä yksiselitteisesti välittämään, esim. puhelinlääkemääräykset tai käsin kirjoitetut paperiset lääkemääräykset, apteekki luo uudet *Käytössä olevan lääkkeen tunnisteen ja Lääkejatkumon osatunnisteen*. Apteekissa tallennettava lääkemääräys ei silloin liity mihinkään olemassa olevaan lääkejatkumoon vaan se näytetään Lääkityslistalla kuin se olisi uusi käytössä oleva lääke. Puhelinlääkemääräys on voimassa vain 3 kk eikä siihen voi tehdä uusimispyyntöä. Siksi apteekkijärjestelmä tekee puhelinlääkemääräyksiin automaattisesti lopettamismerkinnät 3 kk päähän määräämispäivästä. Jos lääkkeen määrääjä rajoittaa voimassaoloa lyhemmäksi, lääkemääräyksen tallentaja muuttaa lopetuspäivää määräyksen mukaisesti. Jos lääkettä tulee jatkaa yli 3 kk, pitää lääkkeestä tehdä uusi (sähköinen) lääkemääräys.

3.2.4 Lääkemääräys/annostusmuutos ilman toimitettavaa määrää

Koska uusi lääkemääräys päättää lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon, edellyttää lääkkeen annostusmuutos pääsääntöisesti myös toimittamisen kannalta tarpeellisten tietojen (mm. toimitettava määrä) kirjaamista/päivittämistä uudelle lääkemääräykselle.

Tilanteissa, joissa lääkettä ei enää tarvitse toimittaa apteekista, esim. annostuksen pienentämisen yhteydessä lääkkeen lopetusta edeltävästi, voidaan lääkemääräyksellä toimitettava määrä jättää tyhjäksi (kts. luku 5.2.1.)^[7]. Silloin uusi lääkemääräys tulee voimaan ja lääke (ja sen käytettävä annostus) näkyy Lääkityslistalla käytössä olevana, mutta sen perusteella lääkettä ei voi enää toimittaa apteekista.

Toiminnallisuutta voi käyttää itsehoitovalmisteiden lääkemääräyksissä, jollei lääkemääräystä tarvita esim. korvausten vuoksi, sekä silloin, kun potilaalla on hankittuna riittävä määrä lääkettä lääkkeen lopetukseen saakka. Muissa tilanteissa reseptilääkkeiden lääkemääräyksiin tulee kirjata myös lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot (mm. toimitettava määrä).

3.3 Käytössä oleva lääke ja lääkejatkumo Lääkityslistalla

3.3.1 Lääkityslistan yleisnäkymä

Lääkityslistan yleisnäkymällä käytössä olevasta lääkkeestä (ja Lääkityslistalla näytettävistä lopetetuista lääkkeistä) näytetään sen (kunkin lääkejatkumon) uusimman lääkemääräyksen (ja mahdollisen lopettamismerkinnän) tai itsehoitovalmisteen kirjauksen keskeiset tiedot^[2]. Jos lääkkeestä on käytössä useita lääkejatkumoa, ne näytetään Lääkityslistalla yhdessä (esim. allekkain, kuvassa 3.4 Marevan). Mitätöityjä lääkemääräyksiä ei näytetä käytössä olevissa lääkkeissä. Tiedot on kuitenkin nähtävissä jatkumon historiatiedoissa. Jos muusta kuin teknisestä syystä mitätöity lääkemääräys on jatkumon ainoa lääkemääräys, se näytetään lopetetuissa lääkkeissä mitätöitynä. Lääkemääräyksen voimassaolon päättyminen ei poista lääkettä käytössä olevista lääkkeistä.

Säännöllinen lääkitys		Potilas annosjakelun piirissä						
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen	Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!			
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti kerran päivässä		Verenpaineeseen		
D.S.	2.6.2020 8 x 100 kpl	Voimassa: 1.6.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021		Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl
P	Primaspan	100 mg	Enterotabletti	1 tabletti aamuisin		Verenohennuslääke		Sic!
D.S.	12.2.2019	Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:				
Aj P	Digoxin	0,25 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin		Sydämen vajaatoimintaan		
D.S.	3.1.2021 2 v ajalle	Voimassa: 2.1.2023	Saamatta: ---	Viimeisin toimitus: 2.2.2021		Digoxin	0,25 mg	14 kpl
P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti ma, ke, pe ja su		Verenohennuslääke		
I D.S.	12.2.2019 4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021		Marevan	3 mg	1x 100 kpl
P	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti ti, to ja la		Verenohennuslääke		
I D.S.	12.2.2019 4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021		Marevan Forte	5 mg	1x 100 kpl
Tarvittaessa otettava lääkitys		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Burana	600 mg	Tabletti	1 tabletti tarvittaessa 1-2 kertaa päivässä		Kipulääke		Sic!
D.S.	12.4.2019 2 x 100 kpl	Voimassa: 12.4.2021	Saamatta: 1 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 13.4.2019		Ibusal	600 mg	1x 100 kpl
Itsehoitolääkkeet ja -valmisteet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!
P	C-vitamiini	500 mg	Tabletti	1 tabl kerran päivässä		Vitamiini		
D.S.	12.5.2020	Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:				
Lopetetut lääkkeet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
M	V-Pen 1500	1,5 milj.IU	Tabletti	1 tabletti 2 kertaa päivässä, 10 pv ajan		Nielurisatulehdukseen.		Lopetettu: 12.1.2021
D.S.	3.1.2021 1 x 20 kpl	Voimassa: 2.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 12.2.2021		V-Pen 1500	1,5 milj.IU	1 x 20 kpl

Kuva 3.4 Lääkityslistan yleisnäkymällä näkyy kaikki potilaan käytössä olevat lääkkeet sekä Lääkityslistalle kirjatut lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämät itsehoitovalmisteet^[2]. Viimeisen 1 vuoden aikana lopetetut lääkkeet voidaan näyttää yleisnäkymällä lopetettuina lääkkeinä. Vanhempi lääkityshistoria pitää hakea erillisellä historiatietojen haulla. (Huom. Kuva on esimerkin omainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

3.3.2 Lääkkeen historiatiedot eli Lääkejatkumot

Käytössä olevan lääkkeen käytön historia (eli lääkejatkumoiden kaikki tiedot) on nähtävissä erikseen. Kun käytössä olevalla lääkkeellä on vain yksi lääkejatkumo, lääkkeen historia näkyy selkeänä kronologisena lääkemerkintöjen listana (kuva 3.2 Metoprolol). Jos käytössä olevalla lääkkeellä on useita lääkejatkumoa, voidaan tiedot järjestelmätoteutuksesta riippuen näyttää lääkejatkumokohtaisesti eriteltyinä jatkumoina tai yhtenä kronologisena jatkumona.

P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	Verohennuslääke			
!	D.S. 12.5.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 12.5.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Marevan	3 mg	1x 100 kpl
Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2020	... (jatkuu)	Muu: Annosmuutos	
1	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabl ma, ke, pe, su	12.5.2018	12.5.2020	(Aloitus)	
P	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	Verohennuslääke			
!	D.S. 12.2.2020		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:			Päättynyt: 12.5.2020
Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	12.5.2020	... (jatkuu)	(Lopetus)	
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabl ti, to, la	12.5.2018	12.5.2020	Muu: Annosmuutos	
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2017	12.5.2018	(Aloitus)	

P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	Verohennuslääke			
!	D.S. 12.5.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 12.5.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Marevan	3 mg	1x 100 kpl
Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	12.5.2020	... (jatkuu)	(Lopetus)	
1	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2020	... (jatkuu)	Muu: Annosmuutos	
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabl ti, to, la	12.5.2018	12.5.2020	Muu: Annosmuutos	
1	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabl ma, ke, pe, su	12.5.2018	12.5.2020	(Aloitus)	
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2017	12.5.2018	(Aloitus)	

Kuva 3.5 Samanaikaiset lääkejatkomot voidaan näyttää a) kukin omana jatkomonaan (ylempi listaus) tai b) yhtenä kronologisena lääkemääräysten listana (alempi listaus). Molemmissa listauksissa tietosisältö on sama vain esitystapa eri. (Huom. Kuva on esimerkin omainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

3.3.3 Lääkkeen yksityiskohtaiset tiedot

Lääkkeen lääkemääräysten tai itsehoitovalmisteiden käytön merkintöjen^[2] yksityiskohtaiset tiedot on nähtävissä erikseen. Voimassaolevien lääkemerkintöjen yksityiskohtaisiin tietoihin pääsee Lääkityslistan yleisnäkömältä. Vanhojen lääkemerkintöjen tiedot tulee etsiä lääkejatkomon historiatietojen kautta.

3.3.4 Lopetetut lääkkeet

Lopetetut lääkkeet voidaan näyttää Lääkityslistan yleisnäkömällä, selkeästi lopetetuiksi merkittynä (esim. Lopetettujen lääkkeiden osiossa). Lopetetut lääkkeet palautetaan Lääkityslistan perushaulla 1 vuoden ajan lopetuksesta ja siksi luontevinta olisi näyttää Lääkityslistalla oletusarvoisesti vain edellisen vuoden aikana lopetetut lääkkeet. Myös aiemmin lopetetut lääkkeet voidaan näyttää, mutta ne on haettava erikseen historiatietojen haulla (kts. luku 4.2.2).

1] Huom. Myös lääkkeen määräjän määrämät itsehoitolääkkeet (reseptivapaat lääkkeet) ja itsehoitovalmisteet, joilla on lääkkeellistä vaikutusta (ei mm. hoitotarvikkeita), näytetään Lääkityslistalla määrättyjen lääkkeiden joukossa ja ne sisällytetään käsitteeseen määrätty lääke. Käytetyt termit **käytössä oleva lääke** ja **määrätty lääke** eivät siksi ole terminologisesti täsmällisiä, koska sisältävät myös itsehoitovalmisteet, jotka eivät ole lääkkeitä. Yleistys on kuitenkin tehty, jotta määrittelyissä pystytään käyttämään yksinkertaisia ja ymmärrettäviä termejä.

2] Potilaan oma-aloitteisesti käyttämien Itsehoitolääkkeiden kirjaukset tulevat vasta Lääkityslistan vaiheessa 3. Lääkkeen määräjän määräminä ne käsitetään kuitenkin määrättyiksi lääkkeiksi - ja tulevat Lääkityslistalle jo vaiheessa 2.

3] Myöhemässä vaiheessa myös lääkkeen käyttäjä itse tai hänen valtuuttamansa henkilö voi tehdä itsehoitovalmisteiden kirjauksia Lääkityslistalle. Huom. Itsehoitovalmiste-termi sisältää myös itsehoitolääkkeet.

4] Huom. Lääkemääräyksen mitätöinti tai "lääkemääräyksen voimassaolon" päättyminen ei lopeta lääkejatkomoa. Lääkejatkomo lopetetaan aina lääkkeen lopettamismerkinnällä (tai itsehoitovalmisteella itsehoitovalmisteiden käytön merkinnällä).

5] Lopetettu lääke näkyy lopettamispäivänä vielä käytössä olevien lääkkeiden listalla lopetustietojen kera (lopetuspäivä ja kellonaika, jos aika kirjattu). Reseptikeskus muuttaa lopetuspäivää seuraavan yön eräajossa lääkemääräyksen tilaksi lopetettu, jonka jälkeen lääke poistuu käytössä olevien lääkkeiden listalta ja näkyy lopetetuissa lääkkeissä.

6] Lääkejatkumon osatunniste muodostetaan siten, että saman käytössä olevan lääkkeen eri lääkejatkumoilla on aina yksilöllinen Lääkejatkumon osatunniste. Lääkejatkumon osatunniste muodostetaan myös niille käytössä oleville lääkkeille, joilla on vain yksi lääkejatkumo. Käytössä olevan lääkkeen tunniste ja lääkejatkumon osatunniste yhdessä yksilöivät Lääkejatkumon yksitelitteisesti. Lääkejatkumon osatunnisteen muodostamissäännöt kuvataan tarkemmin teknisissä rajapinta määrittelyissä.

7] Kun lääkettä ei tarvitse toimittaa apteekista, Määrätyn määrän esittämistavaksi tulee lääkemääräykselle kirjata "Ei toimitettavaa määrää".

4 Lääkityslistan hakeminen

Lääkkeen määrääminen, lääkkeen toimittaminen sekä muiden lääkitysmerkintöjen tekeminen alkaa, poikkeustilanteita lukuun ottamatta, ajantasaisen Lääkityslistan tietojen tarkastelusta. Avohoidossa lääkitystietojen tarkastelu aloitetaan hakemalla tarvittavat ajantasaisen Kanta-lääkityslistan tiedot Reseptikeskuksesta. Lääkityslistan hyödyntämistä osastohoidossa kuvataan 3. ja 4. vaiheen määrittelyiden yhteydessä.

Reseptikeskuksesta haetaan ensin Lääkityslistan perushaulla käytössä olevan lääkityksen tiedot. Sen jälkeen voidaan tarpeen vaatiessa tehdä täydentäviä lisähakuja. Kaikissa hauissa Reseptikeskus palauttaa tiedot kaikista hakuehdon mukaisista lääkkeistä haetulta aikaväliltä pois lukien luovutuskielloilla rajattujen lääkkeiden tiedot. Tiedot palautetaan koostettuna tietona lääkemääräysten, ja itsehoitovalmisteiden käytön merkintöjen^[1] ja niihin liittyvien lääkkeen toimitusmerkintöjen, lopettamismerkintöjen ja muiden lääkemerkintöjen tiedoista. Lääkemääräysten asiakirjahakuja on jatkossa tarkoitus tehdä vain erityistilanteissa.

4.1 Lääkityslistan perushaku

Lääkityslistan yleisnäkymässä näytettävät tiedot haetaan Lääkityslistan perushaulla henkilötunnusta käyttäen. Haku palauttaa tiedot lääkkeen käyttäjän hakuhetkellä käytössä olevista lääkkeistä sekä viimeisen yhden vuoden aikana lopetetuista lääkkeistä. Kustakin käytössä olevasta lääkkeestä palautetaan sen kaikkien lääkejatkumoiden uusimman lääkemääräyksen tai itsehoitovalmisteiden käytön merkinnän^[1] tiedot, kunkin lääkejatkumon uusimman toimitusmerkinnän tiedot sekä mahdolliset käsittelyä odottavan^[2] uusimispyynnön tiedot ja lääkemääräykseen kohdistuvat lukitus ja varaustiedot. Lisäksi haussa palautuu tiedot yhden vuoden sisällä lopetetuista lääkkeistä ja pakottamisen tai potilaan antamien virheellisten tietojen takia tai hoidollisella syyllä yhden vuoden sisällä mitätöityjen lääkemääräysten tiedot.

Huom. Lääkemääräykset, joilta puuttuu käytössä olevan lääkkeen tunniste, eivät palaudu perushaulla, vaan ne on tarvittaessa erikseen haettava "historiahalla ilman käytössä olevan lääkkeen tunnisteita".

Lääkityslistan perushaku on käytössä kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa, apteekeissa, OmaKannassa ja lääkitystietoja hyödyntävissä hyvinvointisovelluksissa.

4.1.1 Lääkityslistan yleisnäkymän näyttäminen tietojärjestelmässä

Lääkitystietoja näyttävä tietojärjestelmä näyttää käytössä olevien lääkkeiden keskeiset tiedot lääkityslistana, jossa saman käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumot näytetään koottuna yhteen. Lääkitystietoja voi ryhmitellä katselijan ammattiryhmän tarpeiden mukaisesti esim. eroteltuna säännöllisesti ja tarvittaessa käytettäviin tai ATC-koodin mukaisessa järjestyksessä. (ks. Kuva 4.1).

Lopetettujen lääkkeiden tiedot näytetään selkeästi käytössä olevista lääkkeistä erottuvina tai ne voidaan näyttää esim. erikseen avattavana listana.

Säännöllinen lääkitys		Potilas annosjakelun piirissä						
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen	Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!			
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti kerran päivässä		Verenpaineeseen		
D.S.	2.6.2020 8 x 100 kpl	Voimassa: 1.6.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl	
P	Primaspan	100 mg	Enterotabletti	1 tabletti aamuisin		Verenhennuslääke		Sic!
D.S.	12.2.2019	Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:				
Aj P	Digoxin	0,25 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin		Sydämen vajaatoimintaan		
D.S.	3.1.2021 2 v ajalle	Voimassa: 2.1.2023	Saamatta: ---	Viimeisin toimitus: 2.2.2021	Digoxin	0,25 mg	14 kpl	
P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti ma, ke, pe ja su		Verenhennuslääke		
D.S.	12.2.2019 4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Marevan	3 mg	1x 100 kpl	
P	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti ti, to ja la		Verenhennuslääke		
D.S.	12.2.2019 4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Marevan Forte	5 mg	1x 100 kpl	
Tarvittaessa otettava lääkitys		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Burana	600 mg	Tabletti	1 tabletti tarvittaessa 1-2 kertaa päivässä		Kipulääke		Sic!
D.S.	12.4.2019 2 x 100 kpl	Voimassa: 12.4.2021	Saamatta: 1 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 13.4.2019	Ibusal	600 mg	1x 100 kpl	
Itsehoitolääkkeet ja -valmisteet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
P	C-vitamiini	500 mg	Tabletti	1 tabl kerran päivässä		Vitamiini		
D.S.	12.5.2020	Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:				
Lopetetut lääkkeet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
M	V-Pen 1500	1,5 milj.IU	Tabletti	1 tabletti 2 kertaa päivässä, 10 pv ajan		Nielurisatulehdukseen.		Lopetettu: 12.1.2021
D.S.	3.1.2021 1 x 20 kpl	Voimassa: 2.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 12.2.2021	V-Pen 1500	1,5 milj.IU	1 x 20 kpl	

Kuva 4.1 Lääkityslistan yleisnäkymällä näkyy kaikki potilaan käytössä olevat lääkkeet sekä Lääkityslistalle kirjatut lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämät itsehoitovalmisteet[1]. Viimeisen yhden vuoden aikana lopetetut lääkkeet voidaan näyttää yleisnäkymällä lopetettuina lääkkeinä. Vanhempi lääkityshistoria pitää hakea erillisellä historiatietojen haulilla. (Huom. Kuva on esimerkin omainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

4.1.2 Lääkkeen yksityiskohtaisten tietojen näyttäminen tietojärjestelmissä

Käytössä olevien lääkkeiden lääkkeen määräämiseen tarvittavat yksityiskohtaiset tiedot palautuvat perushaussa, joten niiden näyttäminen ei edellytä uutta hakua. Kaikkea palautettua tietoa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista näyttää Lääkityslistan yleisnäkymässä. Keskeisiä yleisnäkymällä näytettäviä tietoja ovat mm. lääkkeen nimi, vahvuus, annostus ja käyttötarkoitus. Yksityiskohtaiset tiedot voidaan näyttää esim. lääkekohtaisesti erillisellä näkymällä. Mikäli on tarvetta tarkastella täydellisiä lääkemääräyksen tietoja tai sen laajempia historiatietoja, on haettava erikseen tarkennettuja hakuja (kts. luku 4.2.).

4.2 Lääkitystietojen erityishaut

Lääkityslistan perushaun lisäksi voidaan tehdä täydentäviä lisähakuja, silloin kun tarvitaan lääkkeen laajempia historiatietoja tai perushakua tarkempia tietoja. Tässä on kuvattu keskeisimpien lisähakujen tiedot. Näiden lisäksi on olemassa myös muita hakuja, joita kuvataan tarkemmin teknisissä määrittelyissä.

4.2.1 Lopetetujen lääkkeiden tietojen haku

Kun tarvitaan tiedot kaikista potilaan käyttämistä lääkkeistä, myös kaikista lopetetuista lääkkeistä, haetaan perushaun jälkeen potilaan lopetetujen lääkkeiden tietoja. Haku palauttaa lopetetujen lääkejatkumoiden viimeisimmän lääkemääräyksen ja lopettamismerkinnän tiedot tai itsehoitovalmisteiden käytön lopetustiedot^[1]. Hakua voi tarvittaessa rajata koskemaan vain tietyn päivämäärän jälkeen tehtyjä lääkkeiden lopetuksia.

Kun halutaan tarkastella lääkkeiden muutoksia tai toimitustietoja, haetaan historiatiedot lääkekohtaisesti (kts. luku 4.2.2)

4.2.2 Käytössä olevan lääkkeen historiatietojen haku

Kun halutaan tarkastella yksittäisen käytössä olevan lääkkeen lääkityshistoriaa, haetaan kyseisen lääkkeen historiatiedot. Haku palauttaa kaikkien kyseisen käytössä olevan lääkkeen haetulla aikavälillä tallennettujen lääkemääräysten ja itsehoitovalmisteen käytön merkintöjen tiedot^[1] sekä niihin liittyvien toimitusmerkintöjen tiedot. Haussa voidaan rajata palautetaanko vain kunkin lääkemääräyksen uusimman toimituksen vai kaikkien toimitusten tiedot. Uusimman toimituksen tiedot sisältävät myös kyseisen lääkemääräyksen perusteella toimitetun kokonaismäärän tiedot, mikä on useimmiten riittävä tieto lääkkeen määrääjälle. Apteekeissa sen sijaan tarvitaan yleensä lääketoimitusten tarkempia historiatietoja. Käyttäjä voi tarvittaessa tehdä haun myös useammalle lääkkeelle kerralla.

Historiatietojen haku ei palauta lääkemääräyksiä, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnisteita. Ne tulee tarvittaessa hakea erillisellä haulla, jossa voidaan aikavälin lisäksi rajata ainoastaan sitä, palautetaanko kunkin lääkemääräyksen uusimman toimituksen vai kaikkien toimitusten tiedot. Haussa on huomioitava, että samasta lääkkeestä laaditut eri lääkemääräykset eivät yhdisty toisiinsa (samaa lääkejatkumoon). Myös mahdolliset luovutuskiellot huomioidaan palautuksessa lääkemääräyskohtaisesti.

4.2.3 Lääkemääräyksen asiakirjahaku

Kun on tarpeen tarkastella täydellisiä lääkemääräyksen ja siihen liittyvien lääkkeen toimitusten ja tarkistusmerkintöjen^[3] tietoja, haetaan tiedot kyseisen lääkemääräyksen asiakirjatunnisteita käyttäen. Haku palauttaa kyseisen lääkemääräyksen asiakirjan sekä siihen liittyvät muut tiedot (mm. lääkkeen toimitusten tiedot). Hakua tarvitaan lähinnä ongelmien selvitystilanteissa.

4.3 Tietojen hakeminen eri toiminnoissa

4.3.1 Tietojen hakeminen terveydenhuollossa

Terveydenhuollolla on laajimmat tarpeet - ja siihen liittyen myös oikeudet - hakea lääkitystietoja. Lääkitystietoja tarvitaan potilaan lääkehoitoa suunniteltaessa, lääkkeitä määrättäessä ja lääkehoitoa toteutettaessa.

Pääosa lääkitystietojen tarpeesta saadaan katettua Lääkityslistan perushaulla, josta näkee hakuhetkellä käytössä olevan lääkityksen sekä viimeisen yhden vuoden aikana lopetettujen lääkkeiden tiedot. Lisäksi haulla palautuu kunkin lääkkeen viimeisimmällä lääkemääräyksellä toimitettu kokonaismäärä. Tietojen perusteella näkee myös milloin lääkemääräyksiä on tarpeen uusia. Perushaku sisältää myös tarvittavat tiedot lääkemääräyksen uusimiseen. Lisähakuja tarvitaan lähinnä lääkityshistorian ja lopetettujen lääkkeiden tietojen selvittämiseksi sekä joissain tilanteissa lääkkeen tarkempien toimitustietojen hakemiseksi.

4.3.2 Tietojen hakeminen apteekeissa

Apteekeissa lääkitystietoja tarvitaan ensisijaisesti lääkkeiden toimittamiseen. Sen lisäksi niistä muun muassa lähetetään uusimispyyntöjä sekä tehdään eritasoisia lääkehoidon arviointeja^[3]. Lääkkeen toimittamisen osana

apteekki myös tarkastelee asiakkaan lääkehoidon kokonaisuutta ja se voidaan tarkastaa yhteensopimattomuuksien osalta.

Apteekki voi hakea lääkitystietoja käyttötarpeen mukaan perushaulla henkilötunnuksella tai pelkästään toimitettavien lääkkeiden tietoja asiakkaan potilasohjeen tai Lääkityslistan tulosteesta saadulla käytössä olevan lääkkeen tunnisteella. Perushaku palauttaa tiedot potilaan käytössä olevien lääkkeiden uusimmista lääkemääräyksistä ja uusimmasta toimituksesta^[4]. Lääkkeen toimitusta tehtäessä haetaan lisäksi tiedot toimitettavien lääkkeiden uusimmista lääkemääräyksistä ja niiden toimituksista asiakirjan tunnistetta käyttäen.

Tarvittaessa (esim. jos toimituksessa tarvitaan kattavampia toimitustietoja) voidaan hakea lääkemääräyksiä ja toimitustietoja myös pidemmältä ajalta sekä lääkityksen historiatietoja tarkemmin yksilöidyn tarpeen mukaan yksittäisestä lääkkeestä tai lääkehoidon arviointeja tehtäessä myös kaikista lääkkeistä, myös lopetettujen lääkkeiden osalta.^[4]

4.4 Tietojen hakeminen OmaKannassa

OmaKannassa lääkkeen käyttäjä hakee tietoja itse ja hänellä on käytössä kaikki lääkkeisiin sekä niihin liittyviin tiedonluovutuksiin liittyvät tiedot. Myös lääkkeen käyttäjälle itselleen Lääkityslistan perushaku (henkilötunnuksella) on tärkein haku. Sen tiedoista hän näkee hakuhetkellä käytössä olevat lääkkeet ja niiden käyttöohjeet. Tiedoista näkyy myös mm. kuinka paljon lääkettä on toimitettu, kuinka paljon lääkettä on lääkemääräyksellä jäljellä ja kuinka kauan lääkettä voi lääkemääräyksellä toimittaa. Halutessaan tarkastella lääkityshistoriaa tai laajempia toimitustietoja tiedot tulee hakea erikseen.

OmaKannassa hakijana voi olla myös lääkkeen käyttäjän puolesta asioiva henkilö. Puolesta asioivalla on käytössään samat haut kuin lääkkeen käyttäjällä itsellään. Jos tietojen luovutusta puolesta-asioijalle on rajoitettu (alaikäisen kielto huoltajille), haussa ei palauteta kiellettyjä tietoja.

4.5 Tietojen hakeminen hyvinvointisovelluksille

Hyvinvointisovelluksilla on käytössä sen toimintaan tarvittavat haut, joihin sillä on lain mukaiset oikeudet^[5]. Pääsääntöisesti hyvinvointisovelluksille riittää Lääkityslistan perushaku. Mikäli sovellus tarvitsee laajempia tietoja ja sillä on lailliset perusteet saada tietoja, haetaan perushaun jälkeen tarkennettuja hakuja.

1] Itsehoitovalmisteen käytön merkinnät tulevat vasta Lääkityslistan vaiheessa 3.

2] lääkemääräyksen uusimistila on käsittelemätön, tallennettu tai vanhentunut

3] Tarkistusmerkinnät tulevat vasta Lääkityslistan vaiheessa 3

4] Lääkemääräyslaissa (61/2007, 11 §) apteekkien tiedonsaantioikeus on rajattu 42 kuukauteen, minkä vuoksi joidenkin (tarvittaessa) käytössä olevien tai lopetettujen lääkkeiden tiedot voivat jäädä palautumatta apteekeille.

5] Asiakastietolain (703/2023, 102 §) mukaan lääkitystietojen luovutus hyvinvointisovelluksille tulee mahdolliseksi vasta 1.10.2027.

5 Lääkkeen määrääminen

Lääkettä määrättäessä tulee lääkkeen tarve arvioida tarkastelemalla potilaan kokonaislääkitystä. Avohoidossa lääkkeen määrääminen aloitetaan Reseptikeskuksesta haetun ajantasaisen Lääkityslistan tiedoista ja vain poikkeustilanteissa lääkemääräys voidaan tehdä ilman Reseptikeskuksesta päivitettyjä lääkitystietoja. Osastohoidossa Kanta-lääkityslistan tiedot potilastietojärjestelmään päivitetään Reseptikeskuksesta aina potilaan tullessa osastolle ja osastolääkemääräykset tehdään potilastietojärjestelmässä olevien lääkitystietojen pohjalta (määrittellään tarkemmin Lääkityslistan 4-vaiheessa).

5.1 Määrätyt lääkkeet ja itsehoitovalmisteet

5.1.1 Lääkemääräykset

Lääkkeen voi määrätä käyttöön lääkkeen määräämiseen oikeutettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Lääkkeen määrääminen perustuu Valviran antamiin ammattioikeuksiin ja määräämistä rajoittaviin rajoitustietoihin, jotka tietojärjestelmien on päivitettävä Valviran ohjeiden mukaan. Järjestelmien on tarkistettava lääkkeen määrääjän määräämisoikeudet ja niiden rajoitukset aina lääkettä määrättäessä.

Avohoidon lääkemääräys sisältää yleensä toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot (mm. toimitettava määrä ja mihin saakka lääkettä voi toimittaa lääkemääräyksellä), mutta jos lääkettä ei ole enää tarvetta toimittaa apteekista, voidaan lääkemääräys tehdä myös kirjaamatta toimittamisen kannalta tarpeellisia tietoja. Myös lääkkeen määrääjän määräämät itsehoitovalmisteet tulisi määrätä toimittamisen kannalta tarpeellisilla tiedoilla vähintään silloin, kun potilas voi saada niistä lääkemääräykseen perusteella korvauksen.

5.1.2 Itsehoitovalmisteiden käytön merkinnät

Myös potilaan oma-aloitteisesti käyttämien itsehoitovalmisteiden tiedot voidaan kirjata Lääkityslistalle lääkemääräysten tavoin. Kyse ei silloin kuitenkaan ole lääkkeen määräämisestä eikä se siksi edellytä lääkkeen määrääjän oikeuksia. Itsehoitovalmisteiden kirjauksia voi tehdä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt – myös apteekeissa.^[1]

5.2 Lääkemääräyksen rakenne

5.2.1 Lääkemääräys

Jokainen lääkemääräys^[2] on itsenäinen asiakirja, joka yksilöidään asiakirjan tunnisteella. Lääkemääräysasiakirjan sisältö voidaan jakaa kolmeen osaan:

1. Asiakirjan kuvailutiedot, jotka sisältävät
 - a. asiakirjan perustiedot (mm. yksilöivät tunnisteet ja versiot, luontiajankohta, asiakirjan tyyppi, palvelutapahtuma tunnus)
 - b. potilaan tiedot, (mm. nimi, henkilötunnus syntymäaika ja sukupuoli)

- c. asiakirjan tekijän ja sen muokkaajan tiedot (lääkkeen määrääjän ja muiden lääkemääräyksen käsittelijöiden tiedot)
 - d. asiakirjalla olevat kieltojen tiedot (mm. alaikäisen huoltajille luovuttamisen kiellot)
2. Lääkemääräyksen perustiedot, jotka sisältävät
 - a. lääkkeen tiedot (mm. valmiste tai vaikuttava aine, vahvuus, lääkemuoto)
 - b. lääkkeen käyttöohje (mm. annostus, antoreitti ja antotapa, käyttötarkoitus)
 - c. lääkkeen lisätiedot (mm. lääkkeen erityisseurantaan tarvittavat tiedot, valmisteen tai pakkauksen lisätiedot, Sic!-merkintä)
 3. Lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot, jotka sisältävät
 - a. lääkkeen määrätty määrä (reseptillä) ja iterointitiedot sekä lääkemääräyksen voimassaolotiedot
 - b. reseptin lisätiedot (mm. uusimiskielto, palkkiotiedot, viesti apteekille)

Asiakirjan osat 1 ja 2 ovat pakollisia jokaisella lääkemääräyksellä^[2]. Osa 3 voidaan jättää tyhjäksi silloin kun lääkettä ei enää tarvitse toimittaa apteekista, esimerkiksi annostusta pienennettäessä ennen lääkkeen lopetusta. Myös itsehoitovalmisteilla osa 3 voi jäädä tyhjäksi, ellei lääkemääräys ole tarpeen esim. korvausta varten.^[3]

Lääkemääräyksen tietosisältö määritellään Termeta-palvelussa (www.termeta.fi).

5.2.2 Osastolääkemääräys

Myös jokainen osastolääkemääräys on itsenäinen asiakirja, joka yksilöidään asiakirjan tunnisteilla. Osastolääkemääräyksen rakenne on sama kuin lääkemääräyksellä, siinä vain osa 3 jää tyhjäksi. Myös osien 1 ja 2 tietojen pakollisuuksissa on eroavaisuuksia lääkemääräykseen. Lääkemääräyksen tietosisältö määrittelee myös osastolääkemääräyksen tietosisällön.

Osastolääkemääräys määritellään tarkemmin vaiheessa 4.

5.2.3 Itsehoitovalmisteen käytön merkintä

Myös jokainen itsehoitovalmisteen käytön merkintä on itsenäinen asiakirja, joka yksilöidään asiakirjan tunnisteilla. Itsehoitolääkkeen tai -valmisteen kirjauksen rakenne on sama kuin lääkemääräyksellä, siinä vain osa 3 jää aina tyhjäksi. Myös osien 1 ja 2 tietojen pakollisuuksissa on eroavaisuuksia lääkemääräykseen. Lääkemääräyksen tietosisältö määrittelee myös itsehoitolääkkeen tai -valmisteen kirjauksen tietosisällön.

Itsehoitovalmisteen käytön merkintä määritellään tarkemmin vaiheessa 3.

5.2.4 Lääkkeen Lopettamismerkintä

Lääkkeen lopettaminen kirjataan erillisellä lopettamismerkinnällä. Lääkemääräyksen voimassaolon päättyminen ei lopeta lääkettä. Lopettamismerkintä voidaan tehdä astuvaksi voimaan heti^[4] tai tulevaisuudessa ja se voidaan tehdä myös lääkemääräyksen yhteydessä (mm. kuuriluonteisilla lääkkeillä).

Lopettamismerkintä sisältää asiakirjan kuvailutietojen ja lääkkeen nimen ja tunnistetietojen lisäksi lopetuspäivän ja lopetuksen perustelun.

Lopettamismerkinnän tietosisältö määritellään Termeta-palvelussa (www.termeta.fi).

5.3 Lääkemääräyksen toimintamalli

5.3.1 Lääkemääräyksen perustoimintamalli

Lääkkeen määrääminen lähtee aina Reseptikeskuksesta haetulta Lääkityslistalta, ajantasaiseen lääkitykseen perehtymisellä.

Samalla kertaa voidaan tehdä useita lääkemääräyksiä: määrätä uusia lääkkeitä, tehdä muutoksia käytössä oleviin lääkkeisiin, uusia lääkemääräyksiä ja lopettaa lääkkeitä. Lisäksi jo tehtyjä lääkemääräyksiä voi korjata tai mitätöidä, jos niissä todetaan virheitä tai siihen on muu perusteltu syy (esim. pakottaminen). Jokainen lääkemääräys ja lääkkeen lopettamismerkintä (ja niiden korjaus/mitätöinti) tehdään kuitenkin itsenäisesti ja lääkkeen määrääjä on vastuussa tekemistään määräyksistä ja lääkkeen lopetuksista (ja kirjaaja tekemästään korjauksesta/mitätöinnistä). Itsenäisesti tehdyt lääkemääräykset ja lääkkeen lopettamismerkinnät voidaan koota potilastietojärjestelmässä yhteen ja (siltä osin kuin ne edellyttävät lääkkeen määrääjän henkilökohtaista allekirjoitusta) allekirjoittaa ne kerralla ja lähettää kootusti Reseptikeskukseen.

5.3.2 Toimintamalli poikkeustilanteissa

Poikkeustilanteissa, joissa Lääkityslistaa ei voida hakea Reseptikeskuksesta yhteyshäiriön vuoksi, lääkemääräyksen voi tehdä potilastietojärjestelmässä olevien tietojen pohjalta. Tällöin lääkemääräys (allekirjoitustietoineen) tallennetaan potilastietojärjestelmään ja siitä tulostetaan lääkkeen toimittamiseksi paperinen lääkemääräys, johon lääkemääräyksen yksilöivät tunnisteet tallennetaan viivakoodeina. Kun yhteys Reseptikeskukseen palautuu lähetetään häiriötilanteen aikana potilastietojärjestelmään tallennetut lääkemääräykset (allekirjoitustietoineen) automaattisesti Reseptikeskukseen.

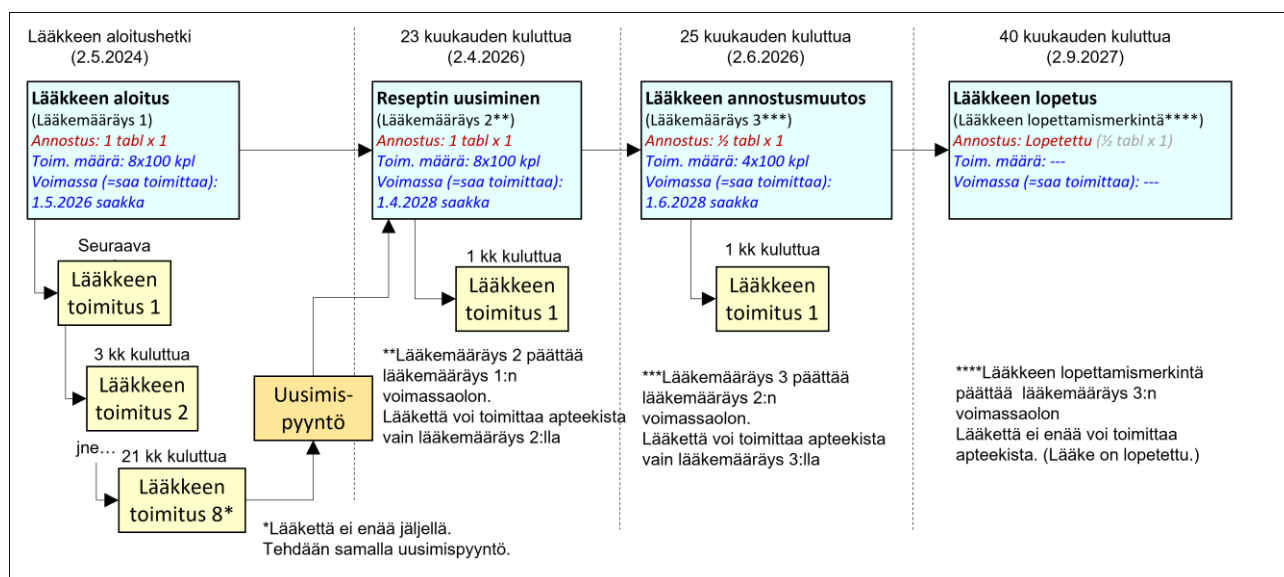
Kun apteekki toimittaa lääkettä paperisen lääkemääräyksen perusteella, se tarkistaa ensin (viivakoodin avulla), onko ko. lääkemääräys tallennettu jo Reseptikeskukseen. Jos potilastietojärjestelmä on häiriötilanteen mentyä ohi jo tallentanut lääkemääräyksen Reseptikeskukseen, apteekki tekee toimituksen sen perusteella ja käyttämätön paperinen lääkemääräys hävitetään. Jos lääkemääräystä ei ole Reseptikeskuksessa, apteekki tallentaa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen paperisen lääkemääräyksen perusteella ja säilyttää paperisen lääkemääräyksen Reseptikeskuksen lukuun. Paperisen lääkemääräyksen viivakoodin avulla lääkemääräys tallentuu kyseisen käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumon uusimmaksi lääkemääräykseksi. Myöhemmin potilastietojärjestelmästä häiriötilanteen jälkeen automaattisesti lähetetty sähköinen lääkemääräys hylätään, jos vastaava (samat tunnistetiedot sisältävä) apteekin tallentama lääkemääräys on jo Reseptikeskuksessa.

Mikäli tietojärjestelmäkään ei ole käytettävissä, voidaan lääkemääräys laatia kirjoittamalla se käsin tai antaa se puhelimitse suoraan apteekkiin, jolloin apteekki tallentaa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen lääkkeen toimituksen yhteydessä. Apteekki ei yhdistä puhelinlääkemääräyksen tai käsin kirjoitetun paperisen lääkemääräyksen perusteella tallentamaansa lääkemääräystä käytössä olevaan lääkkeeseen vaan luo uudet käytössä olevan lääkkeen tunnisteet ja lääkejatkumon osatunnisteet. Apteekin näin tallentama lääkemääräys näytetään Lääkityslistalla kuin se olisi uusi käytössä oleva lääke. Puhelinlääkemääräys on voimassa vain 3 kk eikä siihen voi tehdä uusimispyyntöä. Siksi apteekkijärjestelmä tekee puhelinlääkemääräyksiin automaattisesti lopettamismerkinnät 3 kk päähän määräämispäivästä. Jos lääkkeen määrääjä rajoittaa voimassaoloa lyhemmäksi, lääkemääräyksen tallentaja muuttaa lopetuspäivää määräyksen mukaisesti. Jos lääkettä tulee jatkaa yli 3 kk, pitää lääkkeestä tehdä uusi (sähköinen) lääkemääräys.

5.4 Uuden lääkkeen määrääminen

Uuden lääkkeen määrääminen lähtee Lääkityslistalta. Kun lääkkeen määrääjä toteaa tarpeen uudelle lääkkeelle, hän tarkistaa Lääkityslistalta, että lääkettä ei ole voimassaolevissa lääkkeissä. Sen jälkeen lääkkeen määrääjä valitsee lääkkeen Lääketietokannan valmisteluettelosta tai muulla tavoin yksilöi määrätyn lääkkeen ja kirjaa lääkkeen määräämiseksi tarpeelliset tiedot, mm. käyttötarkoituksen ja annostusohjeet sekä toimitettavan määrän ja muut lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Jos lääkettä ei tarvitse toimittaa apteekista, esim. annostuksen pienentämisen yhteydessä lääkkeen lopetusta edeltävästi tai itsehoitovalmisteilla, eikä lääkemääräystä tarvita esim. korvausten vuoksi, voidaan lääkemääräyksellä toimitettava määrä jättää tyhjäksi^[3]. Jos kyseessä on määräaikainen lääkekuuri, kirjataan myös hoidon kesto tai loppupäivämäärä ja tallennetaan siitä erillinen lopettamismerkintä (tulevaisuuteen). (Lääkkeen aloitus, Kuva 5.1).

Jos potilaalla käytössä olevissa lääkkeissä on samoja vaikuttavia aineita (toistaiseksi ATC-koodin perusteella) sisältävä lääke tietojärjestelmän tulee huomauttaa lääkkeen määrääjää asiasta. Tietojärjestelmän ei silti tule estää lääkkeen määräämistä. Määrääjältä varmistetaan silloin haluaako hän määrätä uuden valmisteen jo käytössä olevan lääkkeen rinnalle (jolloin lääkkeelle muodostuu rinnakkainen jatkumo) vai kirjoittaa olemassa olevaan lääkejatkumoon uuden lääkemääräyksen (joka päättää jatkumon edellisen lääkemääräyksen voimassaolon).

Kuva 5.1 Käytössä olevan lääkkeen yksinkertaistettu elinkaari (lääkejatkumo) alkaa lääkkeen aloituksesta, sisältää lääkemääräyksen uusimisia, annostuksen muutoksia ja päättyy lääkkeen lopetukseen.

5.4.1 Rinnakkaisen lääkkeen lisäys (uusi lääkejatkumo)

Jos käytössä olevasta lääkkeestä tarvitaan aiemmin määrätyn valmisteen rinnalle toinen, esim. eri vahvuutta tai lääkemuotoa oleva valmiste, voidaan se määrätä muodostamalla siitä oma lääkejatkumo.

Määrääminen voidaan tehdä kahdella tavalla:

1. kopiaamalla vanha lääkemääräys uudeksi määräykseksi ja muuttamalla siihen toisen, samat vaikuttavat aineet sisältävän mutta esim. eri vahvuutta tai lääkemuotoa olevan, valmisteen sekä muut tarvittavat muutokset
2. valitsemalla uusi, samat vaikuttavat aineet sisältävä mutta esim. eri vahvuutta tai lääkemuotoa oleva, valmiste kuten uutta lääkettä määrättäessä ja täydentämällä sille tarvittavat lääkemääräyksen tiedot

Kummallakin tavalla määräjän täytyy selkeästi ilmaista, että tarkoitus on määrätä rinnakkainen valmiste (toinen lääkejatkumo) eikä laatia uutta (vanhan lääkemääräyksen voimassaolon päättävää) lääkemääräystä olemassa olevaan lääkejatkumoon. Selkeintä olisi että potilastietojärjestelmässä olisi tälle oma toiminto esim. "Lisää rinnakkainen lääke".

5.5 Käytössä olevan lääkkeen muutos

Käytössä olevaan lääkitykseen voidaan tehdä muutoksia. Yleisin muutos on annostuksen muuttuminen, mutta myös lääkkeen vahvuutta, lääkemuotoa tai valmistetta voidaan muuttaa, kunhan lääkkeen vaikuttavat aineet eivät muutu. Myös lääkkeen toimittamiseen vaikuttavia muutoksia (mm. lääkemääräyksen uusiminen eli voimassaolon pidentäminen) voidaan tehdä ilman, että lääkkeeseen tai sen käyttöön tulee muutosta. Nämä muutokset on kuvattu luvussa 6.3.

5.5.1 Määrätyn lääkkeen muutos

Määrättyyn lääkkeeseen voi tehdä muutoksia lääkkeen määräämiseen oikeutettu terveydenhuollon ammattihenkilö^[5,6]. Lääkkeen muutokset tehdään yhteisymmärryksessä lääkkeen käyttäjän kanssa.

Lääkkeen muutokset tehdään laatimalla käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumoon uusi lääkemääräys. Lääkejatkumossa uusi lääkemääräys päättää aina aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. (Lääkkeen annostusmuutos, Kuva 5.1)

Määräys lähtee Lääkityslistalta, josta lääkkeen määrääjä valitsee muutettavan lääkkeen. Uuden määräyksen pohjaksi kopioituu vanhan lääkemääräyksen tiedot (lukuun ottamatta tietoja, jotka on arvioitava joka määräyskertaa erikseen) ja määrääjä muuttaa haluamiansa tietoja. Lääkkeen määrääjäksi tulee oletusarvoisesti määräyksen kirjaaja^[7] ja määräyspäiväksi kuluva päivä. Myös lääkemääräyksen voimassaolo (tieto, mihin saakka lääkettä saa toimittaa lääkemääräyksen perusteella) muuttuu vastaavasti. Jos aiemmalle lääkemääräykselle oli asetettu reseptin voimassaolon loppupäivä tai lääkkeen annostuksen muutos vaikuttaa toimitettavaan määrään, pitää lääkkeen määräjän huomioida myös näiden muutokset uudelle määräykselle. Jos lääkkeeseen on aiemmin tehty lopettamismerkintä tulevaisuuteen, tulee myös lopetustiedot tarkistaa ja tarvittaessa päivittää. Potilastietojärjestelmän tulisi näissä tilanteissa ohjata määrääjää tekemään tarvittavat muutokset reseptillä toimitettavaan määrään, reseptin voimassaolon loppupäivään ja lääkkeen lopettamismerkintään.

Lääkemääräys ilman toimituksen kannalta tarpeellisia tietoja

Toimituksen kannalta tarpeelliset tiedot voidaan jättää myös kokonaan täyttämättä tilanteissa, joissa lääkettä ei enää tarvitse toimittaa apteekista, esim. annostuksen pienentämisen yhteydessä lääkkeen lopetusta edeltävästi. Silloin lääke näkyy Lääkityslistalla käytössä olevana lääkkeenä, mutta sillä ei ole toimitettavaa määrää, joten sillä lääkettä ei voi toimittaa apteekista.^[3]

Lääkkeen tauotus

Myös lääkkeen tauotus on annostuksen muutos. Siinä lääkemääräykselle lisätään tieto milloin lääkkeen käyttö asetetaan tauolle ja, jos se määräyshetkellä tiedetään, milloin tauko päättyy. Taukoa edeltävä annostus säilyy lääkemääräyksellä ja jatkuu tauon jälkeen taukoa edeltävällä annostuksella ellei sitä erikseen muuteta. Jos tauon päättymispäivää ei kirjata, jatkuu tauko "toistaiseksi", kunnes se päätetään tekemällä uusi lääkemääräys, jolloin myös annostusta voidaan tarvittaessa muuttaa.

5.5.2 Itsehoitovalmisteen käytön muutos

Itsehoitovalmisteen käytön muutos tapahtuu vastaavasti kuin määrätyn lääkkeen muutos tekemällä uusi itsehoitovalmisteen käytön merkintä. Itsehoitovalmisteen käytön merkintä ei kuitenkaan edellytä lääkkeen määrääjän oikeuksia eikä siihen ei liity lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeellisia tietoja. Myös itsehoitovalmisteen käytön lopetus kirjataan tekemällä uusi itsehoitovalmisteen käytön merkintä.

Itsehoitovalmisteen käytön muutokset määritellään tarkemmin vaiheessa 3.

5.5.3 Lääkemääräyksen korjaus

Jos lääkemääräyksessä todetaan virhe, se tulee korjata lääkemääräysasiakirjalle. Teknisesti korjaus tallennetaan lääkemääräysasiakirjan uutena versiona, jossa alkuperäinen lääkemääräyksen tekijä säilyy vastuullisena lääkkeen määrääjänä ja korjaajan tiedot tallennetaan lääkemääräyksen käsittelijän (teknisesti korjaajan) tietoihin. Lääkemääräyksen korjauksen voi tehdä vain potilasta hoitava lääkkeen määrääjä tai, tietyiltä osin, lääkettä toimittava apteekki.

5.6 Lääkkeen lopettaminen

Kun lääkkeen käyttötarve päättyy lääke lopetetaan. Lääke voidaan lopettaa myös muusta syystä, esim. sen haittavaikutusten vuoksi. Ennen Lääkityslistan käyttöönottoa "lääkkeen lopettaminen" on täytynyt tallentaa Reseptikeskukseen mitätöimällä lääkemääräys tai, jos lääkemääräys on kokonaan toimitettu, kirjaamalla siihen uusimiskielto. Lääkkeen lopettaminen korvaa siten jatkossa "hoidollisen mitätöinnin"^[8].

Määrätyn lääkkeen voi lopettaa lääkkeen määräämiseen oikeutettu terveydenhuollon ammattihenkilö, itsehoitolääkkeen käytön voi kirjata päättyneeksi myös muut^[1]. Rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaavat hoitajat voivat kuitenkin lopettaa vain niitä lääkkeitä, joita heillä on Lääkkeenmääräämis asetuksen (1088/2010) liitteen 1 mukaan oikeus aloittaa ja lopettaa^[6].

Lääkkeen lopettaminen tehdään kirjaamalla käytössä olevalle lääkkeelle lääkkeen lopettamismerkintä. Lääkkeen lopettamismerkinnälle kirjataan lääkkeen lopetuspäivä ja lopetuksen syy. Lääkkeen lopetuspäivä voidaan kirjata myös tulevaisuuteen esim. määräaikaisilla lääkkeillä jo lääkemääräyksen yhteydessä mutta myös pysyväisluonteisilla lääkkeillä ennen varsinaista lopetusta.

Lääkkeen lopettamismerkintä päättää kyseisen käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumon uusimman lääkemääräyksen voimassaolon lopettamismerkinnälle kirjattua lopetuspäivää seuraavana yönä^[4]. Sen jälkeen lääkettä ei voi toimittaa apteekista lääkemääräyksen perusteella. Tulevaisuuteen suunnitellun lopetuksen voi tarvittaessa perua ennen lopetuspäivää ja lopetetun lääkkeen voi tarvittaessa aloittaa uudelleen uudella lääkemääräyksellä^[9]. Jos lääkkeeseen liittyy useampia lääkejatkumoa, tulee jokainen lääkejatkumo lopettaa erikseen. (Lääkkeen lopetus, Kuva 5.1)

Lopetetut lääkkeet voidaan näyttää Lääkityslistalla erikseen, selkeästi lopetetuiksi (käytössä olleiksi) lääkkeiksi merkittynä. Lopetetut lääkkeet palautetaan Lääkityslistan perushaulla yhden vuoden ajan lopetuspäivästä ja ne voidaan siksi helposti näyttää voimassaolevan lääkityksen yhteydessä silloin kun se on tarkoituksenmukaista. Aiemmin lopetetut lääkkeet on haettava erikseen historiatietojen haulla ja siksi ne olisi luontevinta näyttää erillään voimassaolevasta lääkityksestä.

5.6.1 Tunnisteettoman lääkkeen lopettaminen

Lääkemääräyksiä, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnisteita, ei voi lopettaa lopettamismerkinnällä. Jos tunnisteeton lääkemääräys halutaan lopettaa, se tulee mitätöidä hoidollisella syyllä. Jos lääkemääräys on kokonaan toimitettu, sitä ei voi mitätöidä.

Huom. Lääkemääräykset, joilta puuttuu käytössä olevan lääkkeen tunniste, eivät palaudu perushaulla, vaan ne on tarvittaessa erikseen haettava "historiahaulla ilman käytössä olevan lääkkeen tunnisteita".

5.6.2 Puhelinlääkemääräyksen lopettaminen

Puhelinlääkemääräys on voimassa vain 3 kk eikä siihen voi tehdä uusimispyyntöä ja siksi apteekkijärjestelmä tekee puhelinlääkemääräyksen tallennuksen yhteydessä automaattisesti lääkkeen lopettamismerkinnän 3kk päähän määräämispäivästä. Jos lääkkeen määrääjä rajoittaa voimassaoloa lyhemmäksi, lääkemääräyksen tallentaja muuttaa lopetuspäivää määräyksen mukaisesti. Jos myöhemmässä vaiheessa todetaan, että puhelinlääkemääräys halutaan lopettaa tätä aiemmin, se voidaan lopettaa kuten muutkin lääkemääräykset tekemällä siihen uusi lopettamismerkintä.

5.6.3 Lopettamismerkinnän muutokset

Jos tulevaisuuteen suunniteltua lopetusta halutaan siirtää, tehdään uusi lopettamismerkintä, joka kumoaa aiemman lopettamismerkinnän.

Jos lopettaminen halutaan perua kokonaan, lopettamismerkintä mitätöidään. Myös toteutunut lopettamismerkintä voidaan mitätöidä, jos lääke on lopetettu virheellisesti. Silloin lopetettu lääkemääräys palaa voimassa olevaksi (tai vanhentuneeksi, jos voimassaoloaika on jo päättynyt). Myös uusi lääkemääräys lääkejatkumoon kumoaa tulevaisuuteen suunnitellun lopettamismerkinnän ja, jos suunniteltu lopetus halutaan säilyttää, tulee samalla tehdä uusi lopettamismerkintä.

5.7 Lääkemääräyksen mitätöinti

Lainsäädännön pohjalta lääkemääräys voidaan mitätöidä, jos lääkkeen määrääjä on harhautettu tai painostettu määräämään lääke. Lääkemääräys voidaan mitätöidä myös teknisen syyn vuoksi, jos se esim. on määrätty epähuomiossa väärälle henkilölle. Näissä tapauksissa mitätöintiin ei tarvita suostumusta eikä sitä tarvitse tehdä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Muussa tarkoituksessa lääkemääräystä ei mitätöidä, vaan jos lääkettä ei ole tarkoitus käyttää, lääke lopetetaan (ks. luku 5.6)

Lääkemääräyksen mitätöinti on asiakirjan kumoamista ja mitätöityä lääkemääräystä ei katsota enää lääkejatkumon voimassaolevaksi lääkemääräykseksi. Mitätöitäessä lääkemääräys lääkejatkumossa aiempi (mitätöimätön) lääkemääräys palaa lääkejatkumon voimassaolevaksi asiakirjaksi. Potilaan aiheuttaman syyn vuoksi mitätöidyt lääkemääräykset on nähtävissä lääkkeen historiatiedoissa. Jos mitätöitävä lääkemääräys on lääkejatkumon ainoa määräys, se näkyy lopetetuissa lääkkeissä mitätöitynä.

Taulukko 5.1 Tämä taulukko kuvaa lääkemääräysten muutosten vaikutuksia käytössä olevan lääkkeen tunnisteisiin ja lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeellisiin tietoihin. Erikseen on arvioitava mitä muutoksia voidaan tehdä apteekissa.

Lääkemääräyksen muutos	Tekninen muutos	Määrätty määrä	Lääkemääräyksen voimassaoloaika ^[10]	Muuta
Lääkkeen aloitus	Muodostuu uusi käytössä oleva lääke ja sille uusi lääkejatkumo <ul style="list-style-type: none"> • Uusi Käytössä olevan lääkkeen tunniste • Uusi Lääkejatkumon osatunniste • <i>Asiakirjan versio = 1</i> 	Kirjataan pääsääntöisesti (pakollinen reseptilääkkeillä).	Pääsääntöisesti max 2v (tai 1v). Voi tarvittaessa rajoittaa lyhyemmäksi.	
Rinnakkaisen lääkkeen lisäys	Käytössä olevalle lääkkeelle muodostuu uusi lääkejatkumo <ul style="list-style-type: none"> • <i>Käytössä olevan lääkkeen tunniste ei muutu</i> • Uusi Lääkejatkumon osatunniste • <i>Asiakirjan versio = 1</i> 	Kirjataan pääsääntöisesti (pakollinen reseptilääkkeillä).	Pääsääntöisesti max 2v (tai 1v). Voi tarvittaessa rajoittaa lyhyemmäksi.	
Lääkkeen muutos (esim. annostus, lääkkeen valmiste, vahvuus tai lääkekuoto muuttuu)	Lääkejatkumoon muodostuu uusi lääkemääräys (uusi asiakirja) <ul style="list-style-type: none"> • <i>Käytössä olevan lääkkeen tunniste ei muutu</i> • <i>Lääkejatkumon osatunniste ei muutu</i> • <i>Asiakirjan versio = 1</i> 	Muutettava tarvittaessa vastaavasti.	Määräyspäiväksi kuluva päivä, voimassaoloaika päivittyy oletuksena aiempaa määräystä vastaavasti max 2v (tai 1v). Käyttäjä voi tarvittaessa rajoittaa lyhyemmäksi.	Sisältää periaatteessa myös lääkemääräyksen uusimisen (vähintään voimassaolo aika muuttuu).

Lääkemääräyksen muutos	Tekninen muutos	Määrätty määrä	Lääkemääräyksen voimassaoloaika ^[10]	Muuta
Lääkkeen lopetus	Lääkejatkumoon muodostuu lopettamismerkintä <ul style="list-style-type: none"> • Käytössä olevan lääkkeen tunniste ei muutu • Lääkejatkumon osatunniste ei muutu • Asiakirjan versio = 1 	Tietoa ei lopettamismerkinnällä.	Tietoa ei lopettamismerkinnällä.	Päätää lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassa olon lopettamismerkinnällä kirjattua lääkkeen lopetuspäivää seuraavasta yöstä alkaen. Voidaan kirjata myös lääkemääräystä tehtäessä (määräaikaiset lääkkeet).
Lääkemääräyksen korjaus (virheen korjaus)	Lääkemääräysasiakirjasta tulee uusi versio. <ul style="list-style-type: none"> • Käytössä olevan lääkkeen tunniste ei muutu • Lääkejatkumon osatunniste ei muutu • Asiakirjan versio kasvaa yhdellä 	Ei muutu (ellei korjata määrättyä määrää).	Ei muutu (ellei korjata reseptin voimassaolon loppupäivää).	Alkuperäinen lääkkeen määrääjä säilyy, muutoksen kirjaaja kirjataan lääkemääräyksen käsitteijäksi.
Lääkemääräyksen mitätöinti	Lääkemääräys mitätöityy <ul style="list-style-type: none"> • Käytössä olevan lääkkeen tunniste ei muutu • Lääkejatkumon osatunniste ei muutu • Asiakirjan versio kasvaa yhdellä 	Ei muutu.	Ei muutu.	Lääkejatkumon aiempi (mitätöimätön) lääkemääräys palaa voimassaolevaksi. Ainoastaan teknisestä syystä tai painostamisen tai harhauttamisen vuoksi (ei enää "hoidollista" mitätöintiä ^[6]).

1] Potilaan oma-aloitteisesti käyttämien Itsehoitolääkkeiden kirjaukset tulevat vasta Lääkityslistan vaiheessa 3. Lääkkeen määräjän määrääminä ne käsitetään kuitenkin määrättyiksi lääkkeiksi - ja tulevat Lääkityslistalle jo vaiheessa 2.

2] Huom. Lääkemääräys termi ei sisällä osastolääkemääräystä.

3] Kun lääkettä ei tarvitse toimittaa apteekista, Määrätyn määrän esittämistavaksi tulee lääkemääräykselle kirjata "Ei toimitettavaa määrää".

4] Lopetettu lääke näkyy lopettamispäivänä vielä käytössä olevien lääkkeiden listalla lopetustietojen kera (lopetuspäivä ja kellonaika, jos aika kirjattu). Reseptikeskus muuttaa lopetuspäivää seuraavan yön eräajossa lääkemääräyksen tilaksi lopetettu, jonka jälkeen lääke poistuu käytössä olevien lääkkeiden listalta ja näkyy lopetetuissa lääkkeissä.

5] Lääkemääräyslain (61/2007) uudessa 5 c §:ssä mahdollistetaan myös palvelunantajan nimeämille sairaanhoitajille farmaseuteille ja proviisoreille rajoitettu oikeus tehdä lääkemääräyksen annostusohjeen muutoksia lääkkeen määrääjän tekemän lääkeshoidon suunnitelman mukaisesti, jos lääkkeen määrääjä on lääkemääräyksellä sallinut muutoksen tekemisen. Lääkkeen määräämisasetuksen (1088/2010) uuden x § mukaan kirjaamisoikeuden edellytyksenä on palvelunantajan vastaavan lääkärin antama kirjallinen määräys, jossa määrätään ne lääkkeet ja lääkeryhmät, joiden lääkemääräysten annostusmuutoksia sairaanhoitaja, farmaseutti tai proviisori saavat kirjata sekä mahdolliset kirjaamisoikeuden rajoitukset.^[7]

6] Lääkemäärämisasetuksen (1088/2010) päivitys on yleiskuvauksen kirjoitushetkellä vielä kesken ja määrittelyt voivat tarkentua vielä asetuksen päivityksen valmistuttua.

7] Jos kirjaajalla ei ole lääkkeen määrääjän oikeuksia, lääkkeen määrääjäksi tallennetaan aiemman lääkemääräyksen (tai muu määräyksestä vastaava) lääkkeen määrääjä ja kirjaajan tiedot tallennetaan lääkemääräyksen käsittelijän tietoihin.

8] "Hoidollista mitätöintiä" voi käyttää siirtymäaikana lääkkeen lopetuksen kirjaamiseen siihen saakka, kunnes lääkkeen lopettamismerkintä otetaan käyttöön apteekki- tai potilastietojärjestelmässä sekä lääkemääräyksillä, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetta sen jälkeenkin. Ks. tarkemmin luku 8.3.4.

9] Lääkkeen uudelleen aloitus muodostaa uuden lääkejatkumon käytössä olevalle lääkkeelle.

10] Lääkemääräyksen voimassaoloaika tarkoittaa aikaa, jolloin lääkettä saa toimittaa apteekista. Lääkettä on kuitenkin tarkoitus käyttää siihen saakka, kunnes lääke lopetetaan.

6 Lääkemääräyksen uusiminen

Lääkityslistalla näkyvät potilaalle määrätty lääkkeet ovat käytössä siihen asti, kunnes ne merkitään lopetetuiksi. Potilaan käyttöön määrätyn lääkkeen lääkemääräys on kuitenkin voimassa (sillä saa toimittaa lääkettä apteekista tai sairaala-apteekista) enintään 2 vuotta lääkemääräyksen laatimisesta. Sen vuoksi (vähintään reseptilääkkeiden) lääkemääräykset tulee uusida viimeistään 2 vuoden välein joko uusimispyynnön perusteella tai muussa tilanteessa tehtävällä lääkemääräyksellä.

6.1 Uusimispyynnöt

Kun potilaan käytössä olevan lääkkeen lääkemääräyksen voimassaoloaika päättyy tai lääkettä on jo toimitettu lääkemääräyksellä määrätty määrä, tulee tehdä uusi lääkemääräys lääkkeen toimittamiseksi apteekista tai sairaala-apteekista. Lääkityslistalla uusimispyyntö voidaan tehdä myös toimittamattomaan lääkemääräykseen. Turhien uusimispyyntöjen ehkäisemiseksi toimittamattomaan tai osittain toimitettuun lääkemääräykseen uusimispyynnön voi tehdä, kun lääkemääräys on voimassa enintään 4 kk^[1,2].

Lääkkeen käyttäjä voi itse tehdä lääkemääräyksen uusimispyynnön OmaKannan kautta tai pyytää apteekkia tai terveydenhuollon palvelunantajaa kirjaamaan uusimispyyntö Reseptikeskukseen. Uusimispyyntö välitetään Reseptikeskuksen kautta uusimispyyntöjä vastaanottavalle terveydenhuollon palvelunantajalle. Pääsääntöisesti uusimispyyntö kohdistetaan lääkemääräyksen tehneelle terveydenhuollon palvelunantajalle, mutta se voidaan kohdistaa myös muille uusimispyyntöjä vastaanottaville terveydenhuollon palvelunantajille. Käsittelyä odottavat uusimispyynnöt ja niiden tila näytetään Lääkityslistalla, jolta ne voidaan ottaa käsiteltäväksi yksitellen tai yhdessä.

Huom. Apteekin tallentamiin puhelinresepteihin ja lääkemääräyksiin, joihin on merkitty uusimiskielto, ei voi tehdä (sähköistä) uusimispyyntöä. Jos tällainen lääkemääräys on tarvetta uusida, tulee lääkkeen käyttäjän ottaa yhteyttä suoraan lääkkeen määrääjään saadakseen uuden lääkemääräyksen lääkkeestä.

Lääkemääräyksiin, joissa ei ole toimittamisen kannalta tarpeellisia tietoja, ei ole tarpeen tehdä uusimispyyntöjä, koska niitä ei toimiteta lääkemääräyksen perusteella. Lääke näkyy Lääkityslistalla käytössä olevana lääkkeenä siihen saakka, kunnes lääke lopetetaan lopettamismerkinnällä.

6.2 Uusimispyynnön käsittely

Lääkkeen käyttäjän (tai hänen pyynnöstään apteekin tai terveydenhuollon palvelunantajan) tekemät uusimispyynnöt välitetään Reseptikeskuksesta uusimispyyntöjä vastaanottavalle terveydenhuollon palvelunantajalle, joka kohdistaa pyynnöt niitä käsitteleville lääkkeen määrääjille. Lääkkeen määrääjä käsittelee hänelle kohdistetut uusimispyynnöt ja perehdyttyään potilaan Lääkityslistaan, joko tekee uuden lääkemääräyksen, hylkää uusimispyynnön tai palauttaa sen Reseptikeskukseen.

Uusimispyynnön palauttaminen

Uusimispyyntö palautetaan silloin, kun käytettävissä olevan tiedon perusteella tai muusta syystä uutta lääkemääräystä ei voida tehdä, mutta lääkkeen käyttöä ei ole tarkoitus lopettaa eikä lääkemääräyksen uusimista katsota tarpeettomaksi, esimerkiksi, kun pyyntö on tullut terveydenhuollon palvelunantajalle, joka ei ole hoitanut potilasta. Uusimispyynnön voi palauttaa Reseptikeskukseen myös muu tehtävään nimetty henkilö kuin lääkkeen määrääjä. Pyyntö voidaan palauttaa myös tietojärjestelmän toimesta, jos se on kohdistunut väärälle terveydenhuollon palvelunantajalle. Reseptikeskus välittää lääkkeen käyttäjälle viestin palautuksesta, jos uusimispyynnöllä on annettu puhelinnumero tekstiviestiä varten. Uusimispyynnön palauttaminen poistaa uusimispyynnön Lääkityslistalta ja potilaan^[3] tulee tehdä tai pyytää apteekkia tai terveydenhuoltoa tekemään lääkemääräykseen uusi uusimispyyntö kohdistaa pyyntö toiselle terveydenhuollon palvelunantajalle.

Uusimispyynnön hylkääminen

Uusimispyyntö hylätään esim. silloin kun lääkettä ei katsota potilaalle enää tarpeelliseksi tai potilas halutaan kutsua vastaanotolle terveydentilan arvioimiseksi ennen lääkemääräyksen uusimista. Hylättyä pyyntöä ei voi kohdistaa toiselle terveydenhuollon palvelunantajalle. Reseptikeskus välittää lääkkeen käyttäjälle viestin hylkäämisestä mahdollisine toimintaohjeineen, jos uusimispyynnöllä on annettu puhelinnumero tekstiviestiä varten. Uusimispyynnön hylkääminen estää uuden uusimispyynnön tekemisen lääkemääräykselle.

Huom. Uusimispyynnön hylkääminen ei lopeta lääkettä. Jos lääke nähdään tarpeettomaksi, tulee siitä tehdä erikseen lopettamismerkintä. Lääkkeen lopettaminen voi edellyttää yhteydenottoa lääkkeen käyttäjään.

Lääkemääräyksen uusiminen

Kun lääkkeen määrääjä arvioi uusimispyynnön aiheelliseksi ja omaa tarpeelliset tiedot lääkemääräyksen uusimiseksi, hän tekee lääkkeestä uuden lääkemääräyksen. Uusi lääkemääräys voidaan tehdä ilman muutoksia, jolloin käytännössä vain lääkemääräyksen voimassaoloaika jatketaan. Tarvittaessa lääkemääräystä voidaan samalla muuttaa tarpeellisilta osin. Uusi lääkemääräys kumoo aiemman lääkemääräyksen, eikä aiemmalla lääkemääräyksellä voi enää toimittaa lääkettä apteekista (tai sairaala-apteekista), vaikka sen voimassaoloaika ja lääkkeen jäljellä olevaa määrää olisi vielä jäljellä. (Reseptin uusiminen, Kuva 5.1, luku 5)

Uusimispyynnön vanheneminen

Lääkityslistalla uusimispyyntö ei mitätöidy vanhetessaan. Potilaan ei jatkossa tarvitse tehdä uutta uusimispyyntöä uusimispyynnön vanhennuttua vaan uusimispyyntö on voimassa ja näkyy potilaan Lääkityslistalla niin kauan kunnes se on käsitelty. Potilas voi kuitenkin tehdä uuden uusimispyynnön 9 vuorokauden kuluttua aiemmasta pyynnöstä, jos hän haluaa kohdistaa käsittelemättömän uusimispyynnön toiselle terveydenhuollon palvelunantajalle. Myös muut terveydenhuollon palvelunantajat, kuin mihin uusimispyyntö on kohdistettu, voivat uusia lääkemääräyksen. Kun uusi lääkemääräys tehdään (minkä tahansa terveydenhuollon palvelunantajan toimesta), Reseptikeskus muuttaa uusimispyynnön hyväksyty-tilaan.^[2]

6.3 Lääkemääräyksen uusiminen ilman uusimispyyntöä

Lääkemääräyksen uusiminen ei edellytä uusimispyyntöä vaan Lääkityslistalta tehty uusi lääkemääräys kohdistuu automaattisesti kyseiseen käytössä olevaan lääkkeeseen (ja sen vastaavaan lääkejatkumoon) ja päättää sen aiemman lääkemääräyksen voimassaolon.

Lääkemääräyksen voimassaolo lääkemuutoksissa

Lääkemuutoksia tehtäessä tulee huomioida, että uusi lääkemääräys kumoo myös aiempaan lääkemääräykseen liittyvät lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Näin ollen uudelle lääkemääräykselle tulee päivittää myös uudet tiedot mm. lääkemääräyksen voimassaoloajasta sekä lääkemääräyksellä toimitettavasta määrästä. Uutta lääkemääräystä tehtäessä onkin luontevaa jatkaa lääkemääräyksen voimassaoloa (yleensä 2 v tai 1 v määräyspäivästä) sekä päivittää toimitettavaksi määräksi sen voimassaoloajalle tarvittava määrä. Jos tilanteessa on kuitenkin perusteltua säilyttää aiemman lääkemääräyksen voimassaoloaika (esim. jos halutaan kaikkien lääkkeiden lääkemääräysten voimassaoloajat pitää yhteneväisinä) on uudelle lääkemääräykselle kirjattava voimassaolon loppupäiväksi vanhan lääkemääräyksen voimassaolon loppupäivä ja toimitettavaksi lääkemääräksi voimassaoloaika vastaava määrä.

1] OmaKannassa uusimispyynnön tekeminen estetään. Apteekki- ja potilastietojärjestelmissä käyttäjä huomautetaan lääkemääräyksen olevan edelleen voimassa, mutta uusimispyynnön tekemistä ei estetä.

2] Lääkkeenmäärämisasetuksen (1088/2010) päivitys on yleiskuvauksen kirjoitushetkellä vielä kesken ja uusimispyynnön määrittelyt voivat tarkentua vielä asetuksen päivityksen valmistuttua.

3] Jos lääkemääräyksen käsittelijä haluaa, myös hän voi tehdä uuden uusimispyyntön (palautuneeseen tai vanhentuneeseen uusimispyyntöön) ja kohdistaa sen toiselle terveydenhuollon palvelunantajalle kirjaamalla vastaanottavaksi terveydenhuollon palvelunantajaksi halutun uusimispyyntöjä vastaanottavan terveydenhuollon yksikön. Potilasta tulee silloin informoida, päällekkäisten uusimispyyntöjen välttämiseksi.

7 Lääkkeen toimittaminen

Apteekissa lääkitystietoja tarvitaan ensisijaisesti lääkkeiden toimittamiseen. Lääkkeen toimittamisen yhteydessä apteekki pääsääntöisesti tarkastelee asiakkaan lääkehoidon kokonaisuutta mahdollisten yhteensopimattomuuksien ja päällekkäisyyksien havaitsemiseksi. Lääke voidaan toimittaa myös tarkastelemalla pelkästään toimitettavan lääkkeen tietoja, jos lääkkeen käyttäjä ei halua muita lääkitystietojaan katsottavan. Lääkkeen toimittamisen lisäksi apteekki voi esimerkiksi lähettää uusimispyyntöjä (kts. luku 6) sekä tehdä mm. eritasoisia lääkehoidon arviointeja (kuvataan yleiskuvauksen seuraavissa versioissa Lääkityslistan kehityksen myöhemmissä vaiheissa).

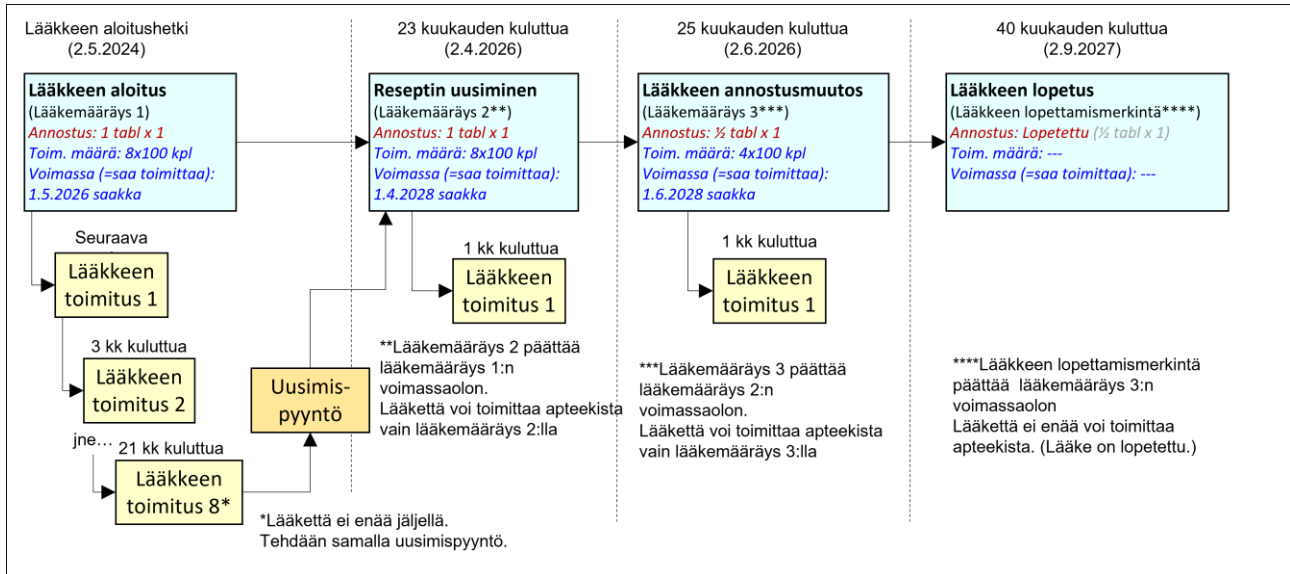
7.1 Apteekin perustoiminnot

7.1.1 Lääkityslistan haku

Lääkkeen toimittaminen lähtee pääsääntöisesti ajantasaisen Lääkityslistan tietojen tarkastelusta hakemalla tarvittavat ajantasaisen Lääkityslistan yleisnäkymän tiedot Reseptikeskuksesta. Sen jälkeen voidaan tarpeen vaatiessa tehdä täydentäviä lisähakuja. Kaikissa hauissa Reseptikeskus palauttaa tiedot kaikista hakuehdon mukaisista lääkkeistä haetulta aikaväliltä pois lukien luovutuskielloilla rajattujen lääkkeiden tiedot. (ks. luku 4.)

Apteekki voi hakea lääkitystietoja käyttötarpeen mukaan perushaulla henkilötunnuksella tai pelkästään toimitettavien lääkkeiden tietoja asiakkaan potilasohjeesta tai koostetulosteesta luettavasta viivakoodista saadulla käytössä olevan lääkkeen tunnisteella, jos potilas erityisesti niin toivoo. Jos potilaalla ei ole suomalaista henkilötunnusta tai lääkemääräykseen kohdistuu luovutuskielto voidaan lääkitystiedot hakea ainoastaan potilasohjeesta tai koostetulosteella olevalla viivakoodilla. Perushaku palauttaa tiedot lääkkeen käyttäjän hakuhetkellä käytössä olevista lääkkeistä^[1] sekä viimeisen yhden vuoden aikana lopetetuista lääkkeistä. Kustakin käytössä olevasta lääkkeestä palautetaan sen kaikkien lääkejatkumoiden uusimman lääkemääräyksen tai itsehoitovalmisteen käytön merkinnän^[2] tiedot, mahdollisen lopettamismerkinnän tiedot sekä lääkejatkumon uusimman toimittamismerkinnän tiedot.

Huom. Lääkemääräykset, joilta puuttuu käytössä olevan lääkkeen tunnisteet, eivät palaudu perushaulla, vaan ne on tarvittaessa erikseen haettava "historiahaulla ilman käytössä olevan lääkkeen tunnisteita".

Kuva 7.1 Lääke toimitetaan aina uusimman lääkemääräyksen perusteella. Uusi lääkemääräys voidaan tehdä esim. uusimispyynnön perusteella (aiemman määräyksen tultua kokonaan toimitetuksi) tai annostusmuutoksen vuoksi. Lääkkeen lopetuksen jälkeen lääkettä ei voi toimittaa.

7.1.2 Lääkkeen toimittaminen

Lääke toimitetaan aina käytössä olevan lääkkeen (kyseisen lääkejatkumon) uusimman lääkemääräyksen perusteella. Tyypillisesti uusi määräys tehdään kun aiempi lääkemääräys on kokonaan toimitettu tai sen voimassaolo päättyy (kuva 7.1, vaihe "23 kk"). Uusi lääkemääräys voidaan tehdä kuitenkin myös esim. annostusmuutoksen vuoksi, jolloin uusi määräys kumoaa aiemman lääkemääräyksen ja vanhalla lääkemääräyksellä ei enää voi toimittaa lääkettä, vaikka lääkettä olisi sillä vielä jäljellä. Uudet toimitukset tehdään silloin uuden lääkemääräyksen pohjalta. (kuva 7.1 vaihe "25 kk"). Kun lääke on lopetettu (kuva 7.1, vaihe "40 kk"), lääkettä ei enää voi toimittaa.

Pääsääntöisesti lääke voidaan toimittaa perushaun tietojen pohjalta. Käytössä on silloin lääkkeen ajantasaisen lääkemääräyksen ja viimeisimmän toimituksen tiedot. Lääkkeen toimitusta tehtäessä voidaan tarvittaessa hakea lääkemääräyksiä ja toimitustietoja myös pidemmältä ajalta sekä lääkityksen historiatietoja tarkemmin yksilöidyn tarpeen mukaan yksittäisestä lääkkeestä tai lääkeshoidon arviointeja tehtäessä myös kaikista lääkkeistä, myös lopetettujen lääkkeiden osalta.

Lääkityslistalta näkyy selvästi, onko lääkemääräys voimassa (lääkettä voi toimittaa). Listalla voidaan näyttää myös mm. kuinka paljon lääkettä on saamatta ja kuinka paljon ja milloin lääkettä on viimeksi toimitettu. Näiden tietojen perusteella apteekki näkee, milloin lääkettä voi toimittaa korvattuna.

Toimitusta varten kunkin toimitettavan lääkkeen voimassaoleva lääkemääräys ja sen toimitustiedot haetaan Reseptikeskuksesta ja toimittamismerkinnät tehdään erikseen lääkemääräyskohtaisesti jokaisesta toimitettavasta lääkkeestä. Huomioitava on, että käytössä olevaan lääkkeeseen voi liittyä eri vahvuuksia tai lääkemuuotoja, jotka näkyvät listalla omina lääkemääräyksinään (kuva 7.2, Marevan ja Marevan Forte). Jos saman lääkkeen eri vahvuuksia tai lääkemuuotoja toimitetaan samalla hakukerralla, tehdään toimittamismerkinnät kunkin eri vahvuuden tai lääkemuuodon osalta erikseen.

Kaikki samalla kertaa tehtävät toimittamismerkinnät voi allekirjoittaa yhdellä allekirjoitustoiminnolla.

Lääkemääräys voidaan tehdä myös ilman toimittamisen kannalta tarpeellisia tietoja, esim. itsehoitovalmisteista tai lääkkeen lopettamista edeltävästi (ks. luku 5.1.1). Näissä tilanteissa lääkettä ei toimiteta apteekista lääkemääräyksen perusteella, eikä esim. itsehoitovalmisteen "ostamisesta hyllystä" myöskään tehdä toimittamismerkintöjä. Lääke näkyy kuitenkin Lääkityslistalla potilaan käytössä olevan lääkkeenä (kuvassa 7.2. Primaspan ja C-vitamiini).

Reseptilääkkeet		Potilas annosjakelun piirissä						
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen	Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus		Käyttötarkoitus		Huom!	
Annosjakelussa olevat lääkkeet								
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
Aj P	Digoxin 3.1.2023	2 v ajalle	0,25 mg Voimassa: 2.1.2025	Tabletti Saamatta: 2.1.2025 asti	1 tabletti aamuisin Viimeisin toimitus: 29.5.2023	Digoxin	0,25 mg	14 kpl
Aj P	Metoprolol Orion 1.6.2023	2 v ajalle	47,5 mg Voimassa: 1.6.2025	Depottabletti Saamatta: 1.6.2025 asti	1 tabletti kerran päivässä Viimeisin toimitus: 29.5.2023	Metoprolol Krka	47,5 mg	14 kpl
Muu säännöllinen lääkitys								
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Marevan 1.6.2021	4 x 100 kpl	3 mg Voimassa: 1.6.2023	Tabletti Saamatta: 0 kpl	1 tabletti ma, ke, pe ja su Viimeisin toimitus: 29.5.2023	Marevan	3 mg	1x 100 kpl
P	Marevan Forte 1.6.2021	4 x 100 kpl	5 mg Voimassa: 1.6.2023	Tabletti Saamatta: 0 kpl	1 tabletti ti, to ja la Viimeisin toimitus: 29.5.2023	Marevan Forte	5 mg	1x 100 kpl
Tarvittaessa otettava lääkitys								
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Burana 12.7.2021	2 x 100 kpl	600 mg Voimassa: 12.7.2023	Tabletti Saamatta: 1 x 100 kpl	1 tabletti tarvittaessa 1-2 kertaa päivässä Viimeisin toimitus: 13.4.2022	Ibusal	600 mg	1x 100 kpl
Ilman reseptiä määrättyt lääkkeet								
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Primaspan 12.2.2022		100 mg Voimassa:	Enterotabletti Saamatta:	1 tabletti aamuisin Viimeisin toimitus:			
Itsehoitolääkkeet ja -valmisteet								
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	C-vitamiini 12.5.2022		500 mg Voimassa:	Tabletti Saamatta:	1 tabl kerran päivässä Viimeisin toimitus:			
Lopetetut lääkkeet								
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä

Kuva 7.2 Apteekissa Lääkityslista voidaan tarvittaessa ryhmitellä ja näyttää paremmin lääkkeen toimitusta tukevalla tavalla. Mallikuvassa reseptilääkkeet on eroteltu omaksi ryhmäkseen ja jaoteltu annosjakelussa olevaan, muuhun säännölliseen ja tarvittaessa käytettävään lääkitykseen. Annosjakelulääkkeisiin 2 vk sisällä tulleet muutokset kuvassa korostettu (Aj punaisella pohjalla). Ilman reseptiä määrättyt lääkkeet ja itsehoitovalmisteet ovat kuvassa omina ryhminään reseptilääkkeiden jälkeen. Lopetetut lääkkeet on kuvassa piilotettu. (Huom. Kuva on esimerkinomainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

7.2 Toimituksen erityistilanteita

7.2.1 Itsehoitovalmisteet

Lääkityslistalla näky myös henkilölle määrättyt itsehoitovalmisteet. Lääkemääräyksellä määrättyt itsehoitovalmisteet toimitetaan normaalisti, ellei lääkkeen käyttäjä mieluummin halua "ostaa niitä hyllystä" ilman toimittamismerkintöjen tekemistä.

Sen lisäksi Lääkityslistalla voidaan näyttää lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämät itsehoitovalmisteet^[2], jotka potilas itse tai terveydenhuollon ammattihenkilö on hänen kertomansa perusteella kirjannut Lääkityslistalle (lääkemääräyksellä ei toimitettavaa määrää). Nämä lääkkeet lääkkeen käyttäjä voi ostaa ilman lääkemääräystä eikä niihin silloin tehdä lääkkeen toimittamismerkintöjä.

7.2.2 Annosjakeluun määrättyjen lääkkeiden toimittaminen

Määrätessään lääkkeitä annosjakeluun, lääkäri merkitsee lääkemääräyksen annosjakelulääkemääräykseksi. Apteekki näkee Lääkityslistahaun yleisnäkymässä, että asiakas on annosjakelun piirissä. Annosjakeluun määrättyt lääkkeet voidaan näyttää Lääkityslistalla selkeästi erikseen (esimerkki kuvassa 7.2). Listalla voidaan näyttää lisäksi,

jos annosjaeltavaan lääkemääräykseen on tapahtunut muutoksia viimeisen 2 vk kuluessa (Kuvassa 7.2 Metoprolol Orion).

Apteekkijärjestelmä tekee automaattisesti lääkemääräykseen annosjakeluvarauksen, kun apteekki ottaa lääkemääräyksen annosjakeluun, ellei lääkemääräys ole jo annosjakeluvarattu kyseiselle apteekille. Annosjakeluun varattua lääkemääräystä ei voi toimittaa muista apteekeista.

Apteekki hallinnoi annosjakelulääkemääräyksiä ja seuraa niiden uusimistarvetta. Lääkemääräyksen voimassaoloajan päättyessä apteekki pyytää lääkärinä uusimaan sen. Apteekki voi toimittaa uusittua tai lopetettua annosjakelulääkemääräystä 7 vuorokauden ajan lääkemääräyksen uusimis- tai lopetuspäivästä, edellyttäen että lääkkeet on tilattu ennen uusimista tai lopetusta.

Jos lääkkeen määrääjä muuttaa annosjakeluun merkittyä lääkemääräystä esimerkiksi annostuksen osalta, laatii hän tällöin uuden lääkemääräyksen, joka päättää aina lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. Lääkettä toimitetaan sen jälkeen uuden lääkemääräyksen perusteella (paitsi ennen uuden määräyksen tekemistä tilatut lääkkeet, jotka toimitetaan vielä 7 vrk ajan vanhan määräyksen perusteella).

7.2.3 Potilaskohtaisella erityisluvalla toimitettava lääke

Tällä hetkellä lääkäri voi määrätä potilaskohtaista erityislupaa vaativan lääkkeen ainoastaan paperisella lääkemääräyksellä. Erityislupalääkevalmisteen toimittaminen apteekista edellyttää lääkemääräyksen lisäksi lääkärin perustelevaa kirjallista erityislupahakemusta, jolla apteekki hakee potilaan puolesta lupaa lääkkeen kulutukseen luovuttamiseen Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta. Luvan myöntämisen jälkeen apteekki tallentaa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen eli muuttaa sen sähköiseksi lääkemääräykseksi.

Erityislupavalmisteen lääkemääräys tulee toimittaa kokonaisuudessaan siitä apteekista tai sivuapteekista, jolle Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on myöntänyt erityisluvan lääkkeen kulutukseen luovuttamiseen. Erityislupalääkemääräykset ovat voimassa enintään yhden vuoden sen määräämispäivästä lukien.

Apteekki tekee lääkemääräykseen erityislupavarauksen, jolloin muut apteekit eivät voi lääkettä toimittaa. Muut apteekit eivät voi myöskään korjata tai mitätöidä toimituksia, eivätkä lukita lääkemääräystä tai tehdä lääkemääräykseen uusimispyyntöä silloin, kun lääkemääräys on erityislupavarattuna tietyille apteekille. Erityislupavaraus on voimassa lääkemääräyksen voimassaoloajan tai kunnes erityislupavaraus puretaan. Erityislupavarauksen purkamisen jälkeen lääkemääräyksen toimitustila ei muutu.

Huom. Fimea on sähköistämässä erityislupaprosessiaan ja tältä osin toimintamalli tulee muuttumaan. Tämän dokumentin kirjoittamishetkellä ei ole varma, ehtiikö muutos Lääkityslistan vaiheeseen 2 vai vasta vaiheeseen 3.

Muutoksen jälkeen lääkäri voi määrätä myös potilaskohtaista erityislupaa vaativan lääkkeen sähköisesti, jolloin apteekin ei tarvitse tallentaa paperista lääkemääräystä. Erityislupalääkevalmisteen toimittaminen apteekista edellyttää jatkossakin lääkemääräyksen lisäksi lääkärin perustelevaa erityislupahakemusta, jolla apteekki hakee potilaan puolesta lupaa lääkkeen kulutukseen luovuttamiseen Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimealta. Luvan myöntämisen jälkeen apteekki tekee lääkemääräykselle erityislupavarauksen, johon tallennetaan myös erityisluvan tiedot. Lääkkeen toimittaminen on mahdollista, vasta kun erityislupavaraus on tehty asianmukaisesti. Sähköinen lääkemääräys mahdollistaa, myös tarvittavien annostusmuutosten tekeminen sähköisesti luvan voimassaoloaikana.

7.3 Apteekin erityistoiminnot

7.3.1 Lääkemääräyksen lukitus ja varaus

Apteekki voi lukita lääkemääräyksen, jos havaitsee siinä virheen, eikä tavoita potilasta hoitavaa lääkäriä virheen korjaamiseksi. Lukittua lääkemääräystä ei voi toimittaa. Lukitun lääkemääräyksen voi korjata lääkkeen määrääjä tai lukituksen tehnyt apteekki. Lukitus purkaantuu automaattisesti lääkemääräyksen korjauksen ja mitätöinnin yhteydessä. Jos määräyksessä ei ole virhettä, voidaan lukitus purkaa myös ilman korjausta.

Apteekki voi varata lääkemääräyksen esimerkiksi tilanteessa, jossa lääke tilataan asiakkaalle ja asiakas noutaa sen myöhemmin. Varattua lääkemääräystä ei voi toimittaa muista apteekeista. Ainoastaan varauksen tehnyt apteekki voi purkaa lääkemääräyksen varauksen. Varaus on voimassa 14 vrk, minkä jälkeen se purkautuu automaattisesti, ellei varauksen tehnyt apteekki ole sitä aiemmin purkanut. Jos lääkkeen määrääjällä on tarve korjata varattua, toimitusvarattua, annosjakeluvarttua, erityislupavarattua tai lukittua lääkemääräystä, hänen tulee korjauksen lisäksi ottaa yhteyttä ko. varauksen tehneeseen apteekkiin varauksen päivittämiseksi.

7.3.2 Toimituksen korjaus ja mitätöinti

Toimituksen tehnyt apteekki voi korjata tekemänsä lääkkeen toimitusta. Korjaustarve voi syntyä esimerkiksi virheellisestä toimitettavien pakkausten määrästä tai jos asiakas toivookin toimitettavaksi toista lääkevalmistetta. Toimituksen korjaus ei aiheuta muutosta lääkejakumoon.

Toimituksen tehnyt apteekki voi myös mitätöidä lääkemääräykselle tekemänsä toimituksen esimerkiksi, jos havaitsee tehneensä virheen toimituksessa tai asiakas muuttaa mieltään lääkkeen ostotarpeesta toimituksen teon jälkeen. Toimituksen mitätöinti kumoaa tehdyn toimituksen eli lääkemääräyksellä jäljellä toimitettavissa oleva määrä palaa samaksi kuin ennen mitätöidyn toimituksen aloittamista.

7.3.3 Lääkemääräyksen korjaus apteekissa

Apteekki voi tehdä lääkemääräykseen teknisiä korjauksia tai lääkkeen määrääjän ohjeen mukaisia korjauksia.

Proviisori ja farmaseutti voi tehdä toimituksen yhteydessä tarpeelliset tekniset korjaukset ilman lääkärin lupaa, jos lääkemääräyksen tietosisältö ei muutu, ts. lääkkeen määrääjän kirjaama tieto (esim. iterointi tai Sic!-merkintä) siirretään oikeaan tietokenttään tai annostusohje kirjoitetaan auki. Teknisenä korjauksena apteekki voi korjata esim. lääkemääräyksen annostusohjetta, käyttötarkoitusta, Sic!-merkintää, erillisselvitystä ja annosjakelumerkintää.

Jos kyseessä on muu kuin tekninen korjaus, apteekin tulee ottaa yhteyttä lääkkeen määrääjään ja tehdä korjaukset hänen ohjeensa perusteella.

7.3.4 Lääkemääräyksen mitätöinti apteekissa

Apteekki voi ilman asiakkaan suostumusta mitätöidä tallentamansa lääkemääräyksen teknisestä syystä, jos lääkemääräys on virheellinen tai kirjoitettu väärälle potilaalle tai jos lääkemääräys on laadittu potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen perusteella tai pakottamalla.

Hoidollisella syyllä mitätöinti yhteisymmärryksessä potilaan kanssa jää pois käytöstä, kun lopettamismerkintä otetaan käyttöön. Lääkemääräyksiä, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetta, voi kuitenkin mitätöidä hoidollisella syyllä niin kauna kuin ne ovat voimassa. Jos lääkettä ei ole tarkoitus käyttää, lääkkeen määrääjän tulee

lopettaa lääke (ks. luku 5.6.). Siirtymäaikana myös apteekki voi lopettaa ilmeisen tarpeettomia lääkkeitä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa (ks. Luku 8.3.4)

Mitätöitäessä lääkemääräys lääkejatkumossa aiempi lääkemääräys palaa lääkejatkumon uusimmaksi asiakirjaksi ja lääkejatkumon voimassaolevaksi lääkemääräykseksi (tai vanhentuneeksi, jos voimassaoloaika on jo päättynyt). Jos teknisellä syyllä mitätöitävä lääkemääräys on lääkejatkumon ainoa määräys, se poistaa myös koko lääkejatkumon. Mitätöitäessä lääkejatkumon ainoa määräys muista kuin teknisistä syistä jatkumo jää jäljelle, mutta siinä ei ole voimassaolevaa lääkemääräystä.

7.3.5 Lääkkeen lopettamismerkinnät apteekissa

Apteekki voi kirjata lääkemääräykselle lopettamismerkinnän lääkkeen määräjän määräyksen mukaisesti sekä puhelinlääkemääräyksiä tallentaessa automaattisesti (ks. luku 7.4.2). Lisäksi siirtymäaikana apteekki voi "yhteisymmärryksessä potilaan kanssa lopettaa ilmeisen tarpeettomia lääkkeitä", jotka on määrätty ennen 1.10.2027 (ks. Luku 8.3.4). Lopettamismerkinnän tekeminen ja muuttaminen on kuvattu luvussa 5.6.

7.4 Toiminta poikkeustilanteessa

Reseptikeskuksen häiriötilanteessa lääke on tarvittaessa kyettävä toimittamaan käyttämättä Lääkityslistaa asiakkaan välttämättömän lääkehoidon turvaamiseksi (Fimean määräys lääkkeen toimittamisesta). Jos Reseptikeskuksen häiriötilanteessa tai olosuhteiden pakosta lääkkeen käyttäjälle on määrätty paperi- tai puhelinlääkemääräys, tallentaa apteekki sen lääkkeen toimittamisen yhteydessä (häiriötilanteen päätyttyä) sähköiseen muotoon Reseptikeskukseen. Apteekki voi samassa yhteydessä tallentaa Reseptikeskukseen myös asiakkaan sellaiset puhelinlääkemääräykset, joita ei toimiteta samalla kertaa.

7.4.1 Paperisen lääkemääräyksen tallentaminen

Lääkkeen käyttäjän noutaessa lääkettä paperisella lääkemääräyksellä, luetaan apteekissa paperisen lääkemääräyksen viivakoodista lääkemääräykseen liittyvät käytössä olevan lääkkeen ja lääkemääräyksen tunnisteen ja tarkistetaan, onko kyseinen lääkemääräys ehditty tallentaa potilastietojärjestelmän puskurista Reseptikeskukseen häiriötilanteen mentyä ohi. Jos potilastietojärjestelmä on tallentanut lääkemääräyksen puskurista Reseptikeskukseen, apteekki tekee lääkkeen toimituksen sen perusteella ja hävittää käyttämättömän paperisen lääkemääräyksen. Jos lääkemääräystä ei ole Reseptikeskuksessa, apteekki tallentaa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen paperisen lääkemääräyksen perusteella ja säilyttää paperisen lääkemääräyksen apteekissa Fimean toimittamismääräyksessä edellytetyn ajan.

Paperisen lääkemääräyksen viivakoodia käytettäessä lääkemääräys tallentuu kyseisen käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumon uusimmaksi lääkemääräykseksi (ks. luku 3.2.3 Apteekkien tallentamat lääkemääräykset ja lääkejatkumoiden yhdistäminen).

Huom. Jos kyseessä on paperinen lääkemääräys, jossa ei ole viivakoodia toimitaan kuten puhelinlääkemääräyksessä.

7.4.2 Puhelinlääkemääräyksen tallentaminen

Kun lääkkeen käyttäjä noutaa lääkettä puhelinlääkemääräyksen perusteella, apteekki tallentaa puhelimitse saamansa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen. Puhelinlääkemääräystä tallentaessaan apteekki luo uudet *Käytössä olevan lääkkeen tunnisteen ja Lääkejatkumon osatunnisteen*. Apteekissa tallennettava lääkemääräys ei

silloin liity mihinkään olemassa olevaan lääkejatkumoon vaan se näytetään Lääkityslistalla kuin se olisi uusi käytössä oleva lääke.

Puhelinlääkemääräys on voimassa vain 3 kk eikä siihen voi tehdä uusimispyyntöä. Siksi apteekkijärjestelmä tekee puhelinlääkemääräykseen sen tallennuksen yhteydessä automaattisesti lääkkeen lopettamismerkinnän 3 kk päähän määräämispäivästä. Jos lääkkeen määrääjä rajoittaa voimassaoloa lyhemmäksi, lääkemääräyksen tallentaja muuttaa lopetuspäivää määräyksen mukaisesti. Jos myöhemmässä vaiheessa todetaan, että puhelinlääkemääräys halutaan lopettaa tätä aiemmin, se voidaan lopettaa kuten muutkin lääkemääräykset tekemällä siihen lopettamismerkintä myöhemmin.

1] Lääkemääräyslain (61/2007) muutoksessa apteekkien tiedonsaantioikeus on rajattu 42 kuukauteen, minkä vuoksi jotkut käytössä olevat lääkkeet voivat jäädä palautumatta perushaulla.

2] Itsehoitovalmisteen käytön merkinnät tulevat terveydenhuollon ammattihenkilön kirjaamina vasta vaiheessa 3 ja henkilön itsensä kirjaamina vasta vaiheessa 4.

8 Lääkityslistan erityispiirteitä

Lääkityslistan käyttöönoton myötä lääkitystietojen hallinta muuttuu ja jotkut aiemmin lääkemääräykseen liittyneet toiminnot kohdentuvat käytössä olevaan lääkkeeseen - tai sen lääkejatkumoon. Myös siirtymävaihe nykyisestä lääkemääräyksenkeskeisestä toimintamallista käytössä olevien lääkkeiden jatkumoihin perustuvaan Lääkityslistaan aiheuttaa omat haasteensa.

8.1 Lääkekohtaiset luovutuskiellot

Ennen Lääkityslistan käyttöönottoa lääkkeen käyttäjän oikeus kieltää lääkitystietojen luovutus Reseptikeskuksesta on kohdistunut yksittäiseen lääkemääräykseen, jolloin jokainen lääkemääräys on täytynyt kieltää erikseen, lääkkeen tietojen näkymisen estämiseksi.

Lääkityslistalla luovutuskiellot kohdistetaan käytössä olevaan lääkkeeseen, yksittäisen lääkemääräyksen sijasta. Silloin lääkkeestä näkyy aina ajantasainen tieto, jonka perusteella lääkehoitoa toteutetaan, tai lääke ei näy lainkaan. Lääkkeen käytön historia näkyy vastaavasti: Jos kyseisen lääkkeen tietojen luovutus on kielletty, ei myöskään lääkkeen historiatiedot näy. Jos lääkkeellä ei ole voimassaolevaa luovutuskieltoa, myös lääkkeen kaikki historiatiedot ovat tarvittaessa nähtävissä. Käytäntö tekee kiellon vaikutuksen nykyistä ymmärrettävämmäksi myös lääkkeen käyttäjälle. Myös tieto mahdollisen luovutuskiellon olemassa olosta Lääkityslistalla on nähty tarpeellisenä, mutta lainsäädäntö ei sen näyttämistä mahdollista.

Lääkekohtainen luovutuskielto on nähty tarpeelliseksi käytössä olevan lääkkeen jatkumoihin perustuvalla Lääkityslistalla, jossa vain jatkumon uusin määräys on voimassa, koska yksittäisen lääkemääräyksen kieltäminen voisi johtaa vanhentuneen lääkitystiedon näkymiseen, jos jatkumon aiempien lääkemääräysten tietojen luovutusta ei ole kielletty. Vastaavasti myös lääkkeen määrääjän ja lääkemääräyksen tallentaneen palvelunantajan lakisääteinen oikeus nähdä tiedot tallentamistaan lääkemääräyksistä ja niihin liittyvistä tiedoista mahdollistaa aina kyseisen käytössä olevan lääkkeen ajantasaisten tietojen hakemisen ja luovutuksen Reseptikeskuksesta sekä näyttämisen käyttäjälle (tarkoittaen kyseisen lääkkeen lääkejatkumoiden koko historiaa)^[1]. Lääkityslistalla lääkemääräyskohtainen kieltojen käsittely voisi johtaa myös järjestelmäristiriitoihin, koska lääkkeen vanhat määräykset eivät ole voimassa, jolloin niiden perusteella ei lääkettä myöskään voisi toimittaa eikä niiden perusteella lääkkeeseen saisi tehdä uutta lääkemääräystä.

Vanhalla rakenteella tallennetut lääkemääräykset ovat periaatteessa "yhden lääkemääräyksen lääkejatkumoina" ja niiden kiellot, kohdistetaan jatkossakin lääkemääräyskohtaisesti (asiakirjan tunnisteilla), koska niillä ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnisteita (vrt. luku 8.3.3.).

8.2 Lääkkeen käytön ja määräämisen seuranta

8.2.1 Toimitusmäärien seuranta

Toimitusmäärien ja -välien seuranta pystytään Lääkityslistalla kohdistamaan käytössä olevaan lääkkeeseen yksittäisten lääkemääräysten sijasta. Näin lääkkeen toimitettuja määriä pystytään seuraamaan kokonaisvaltaisemmin todelliseen (määräysten mukaiseen) käyttöön pohjautuvasti. Seuranta - samalla kun se voidaan tehdä aiempaa täsmällisemmin - tulee kuitenkin myös teknisesti aiempaa työläemmäksi, koska jos lääkkeen annostusta muutetaan, lääkemääräyksiä tulee Reseptikeskukseen nykyistä enemmän ja seuranta vaatii historiatietoa kaikista seurattavan ajanjakson (pääsääntöisesti viimeisin vuosi) lääkemääräyksistä sekä toimituksista. Huomioitava on myös, että jos annostus muuttuu tiheästi, ei jokaiseen lääkemääräykseen välttämättä liity yhtään lääkkeen toimitusta.

Resepti 1 (aloitus)	Resepti 2	Resepti 3	Resepti 4	Resepti 5
1.1.2018 1,0 Määrätty: 8 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 1	1.5.2018 2,0 Määrätty: 16 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 2	1.6.2018 3,0 Määrätty: 24 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 3	1.6.2020 2,0 Määrätty: 24 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 2	1.6.2021 1,0 Määrätty: 16 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 1
Viimeisin toimitus 2.4.2018 1 x 100 tabl	Viimeisin toimitus* 2.4.2018 1 x 100 tabl	Viimeisin toimitus 2.3.2020 3 x 100 tabl	Viimeisin toimitus 2.3.2021 2 x 100 tabl	Viimeisin toimitus* 2.3.2021 2 x 100 tabl
Reseptillä toimitettu 200 tabl	Reseptillä toimitettu 0 tabl	Reseptillä toimitettu 2400 tabl	Reseptillä toimitettu 600 tabl	Reseptillä toimitettu 0 tabl
* Huom. Viimeisin toimitus edellisestä reseptistä		**Tilanne ennen toimitusta 2.9.2021		
Laskennallisesti:	Laskennallisesti:	Laskennallisesti:	Laskennallisesti:	Laskennallisesti (2.9.2021**):
Annostus voimassa: 1.1.2018 - 1.5.2018 120 pv Tarvittu määrä: 120 tabl	Annostus voimassa: 1.5.2018 - 1.6.2018 31 pv Tarvittu määrä: 62 tabl	Annostus voimassa: 1.6.2018 - 1.6.2020 731 pv Tarvittu määrä: 2193 tabl	Annostus voimassa: 1.6.2020 - 1.6.2021 365 pv Tarvittu määrä: 730 tabl	Annostus voimassa: 1.6.2021 - 2.9.2021 93 pv Tarvittu määrä: 93 tabl
Koko käytössöolon aikana 1.1.2018 - 1.5.2018 Tarvittu: Toimitettu: 120 200	Koko käytössöolon aikana 1.1.2018 - 1.6.2018 Tarvittu: Toimitettu: 182 200	Koko käytössöolon aikana 1.1.2018 - 1.6.2020 Tarvittu: Toimitettu: 2375 2600	Koko käytössöolon aikana 1.1.2018 - 1.6.2021 Tarvittu: Toimitettu: 3105 3200	Koko käytössöolon aikana 1.1.2018 - 2.9.2021 Tarvittu: Toimitettu: 3198 3200
2 edellisen vuoden aikana 1.5.2016 - 1.5.2018 Tarvittu: Toimitettu: 120 200	2 edellisen vuoden aikana 1.6.2016 - 1.6.2018 Tarvittu: Toimitettu: 182 200	2 edellisen vuoden aikana 2.6.2018 - 1.6.2020 Tarvittu: Toimitettu: 2193 2400	2 edellisen vuoden aikana 2.6.2019 - 1.6.2021 Tarvittu: Toimitettu: 1 825 1800	2 edellisen vuoden aikana 3.9.2019 - 2.9.2021 Tarvittu: Toimitettu: 1 639 1500
(=120*1)	(=31*2+120*1)	(=731*3)	(=365*3+365*2)	(=93*1+365*2+272*3)

Kuva 8.1 Esimerkki lääkkeen toimitusten seurannasta ja tarvittavan määrän laskennasta. Tietyllä aikavälillä määräysten mukaan tarvittu ja toimitettu lääkemäärä pystytään useimmissa tapauksissa laskemaan automaattisesti, kun kyseisen aikavälin lääkemääräysten ja toimitusten tiedot ovat käytettävissä. Kuvassa kunkin lääkemääräyksen tiedot sinisellä, kunkin lääkemääräyksen viimeisimmän toimituksen tiedot keltaisella ja näiden perusteella lasketut esimerkin omaiset laskennalliset seurantatiedot harmaalla. (Huom. Kuva on vain esimerkin omainen havainnekuva.)

8.2.2 Viranomais- ja lääkekorvauseuranta

Lääkityslistan toimintamalli tekee viranomaisen lääkkeen määräämisen seurannasta sekä lääkekorvausten seurannasta haasteellisempää. Lääkkeen annostusmuutosten tallentaminen lääkemääräyksiä merkitsee, että osa määräyksistä jää osittain (tai kokonaan) toimittamatta. Tällöin lääkemääräysten määrän tai määrätyn määrän seurannan perusteella ei voi päätellä liiallista määräämistä. Koska uusi määräys kumoaa aina edellisen määräyksen, lääkemääräyksestä voi suurikin määrä jäädä toimittamatta. Tällöin valvontatarkoituksessa sekä lääkekorvausten käsittelyssä pitäisi huomioida ennen kaikkea todellisuudessa toimitettu määrä. (ks. kuva 8.1)

8.3 Siirtymävaihe Lääkityslistan käyttöön

8.3.1 Lääkityslista otetaan käyttöön "siivoamalla" Reseptikeskuksen tiedot

Lääkityslistalla sen perusajatuksen mukaan näkyy - ja on "aktiivisena" - kaikkien käytössä olevien lääkkeiden (kunkin lääkejatkumon) usin lääkemääräys.

Lääkityslistan käytön alkuvaiheessa Reseptikeskuksessa on lääkemääräyksiä, joista suuressa osassa tiedot ovat ajantasaisia. Ne eivät aiheuta siirtymävaiheessa ylimääräistä työtä (vaikka ne olisi tallennettu vanhalla rakenteella). Riittää että ne uusitaan uudella rakenteella, kun niiden voimassaolo päättyy tai ne tulevat kokonaan toimitetuiksi tai kun niiden annostus muuttuu, jolloin annostusmuutos kirjataan tekemällä lääkejatkumoon uusi lääkemääräys.

Osassa lääkemääräyksiä tiedot voivat olla vanhentuneita ja ne tulee Lääkityslistan käytön alkuvaiheessa päivittää ajan tasalle.

- Lääkkeet, joita ei käytetä, tulee lopettaa lopettamismerkinnällä
- Käytössä olevista lääkkeistä
 - jos lääkkeestä on voimassa useampi lääkemääräys, tulee ylimääräiset lääkemääräykset lopettaa lopettamismerkinnällä
 - lääkemääräyksillä olevat vanhentuneet tiedot (esim. väärä annostus) tulee päivittää ajan tasalle tekemällä uusi lääkemääräys

8.3.2 Rakenteisen annostuksen määrittelyiden mukaiset lääkemääräykset

Rakenteisen annostuksen määrittelyiden (v. 4.x käyttöönotto 2022 alkaen) mukaisille lääkemääräyksille tallennetaan käytössä olevien lääkkeiden tunnistet. Kun näitä lääkemääräyksiä uusitaan tai niiden lääkejatkumoihin tallennetaan uusi lääkemääräys, käytössä olevan lääkkeen tunnistet kopioituvat uudelle lääkemääräykselle. Näitä lääkemääräyksiä voidaan käsitellä lääkejatkumon sääntöjen mukaisesti: vain kunkin käytössä olevan lääkkeen (kunkin lääkejatkumon) uusin lääkemääräys on voimassa. Myös lopettamismerkinnän tekeminen lääkejatkumoon, liittyy käytössä olevan lääkkeen tunnistetien perusteella jatkumon aiempaan lääkemääräykseen ja päättää sen voimassaolon.

Käytössä olevan lääkkeen tunnistetien rakenne ei kuitenkaan automaattisesti poista päällekkäisiä lääkemääräyksiä, jos ne on alun perin määrätty erillisinä lääkkeinä. Siksi Lääkityslista tulee käytön alkuvaiheessa tarkistaa ja tarpeettomat lääkemääräykset lopettaa Lääkityslistalta.

Uudella (2022, v 4.x) rakenteella tallennetut lääkemääräykset eivät poistu Lääkityslistalta lääkemääräyksen voimassaolon päätyttyä, vaan ne tulee aina lopettaa lopettamismerkinnällä. Tämä edellyttää aktiivista työtä lääkkeen määrääjiltä.

8.3.3 Vanhan rakenteen mukaiset lääkemääräykset

Jokainen (vanhan rakenteen mukainen) lääkemääräys, jolla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetia, tulkitaan omaksi käytössä olevaksi lääkkeeksi. Vanhan rakenteen mukaisia lääkemääräyksiä, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetia, ei palauteta Lääkityslistan "normaalihauissa", vaan jos niitä halutaan tarkastella, ne on aina haettava omalla erillisellä haulaan.

Vanhalla rakenteella tallennettuja lääkemääräyksiä, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetia, voi uusia lääkemääräyksen uusimiseksi tai lääkemääräyksen muuttamiseksi (esim. annostusmuutos). Näihin lääkemääräyksiin uusi lääkemääräys tulee tehdä aina uusimispyynnön^[2] avulla. Tällöin uusi lääkemääräys saa uudet käytössä olevan lääkkeen tunnistet ja aloittaa uuden lääkejatkumon, joka näkyy normaalisti Lääkityslistalla. Vanha lääkemääräys merkitään kokonaan toimitetuksi ja sen voimassaolo päättyy.

Vanhalla rakenteella tallennettuihin lääkemääräyksiin, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetia, ei voi tehdä lopettamismerkintöjä, vaan ne tulee lopettaa hoidollisella syyllä mitätöimällä. Jos lääkemääräys on kokonaan toimitettu, sitä ei voi mitätöidä. Lääkemääräykset eivät kuitenkaan palaudu Lääkityslistan perushaussa eikä siten normaalisti näy Lääkityslistalla .

8.3.4 Lääkkeen lopettaminen ja hoidollinen mitätöinti siirtymäaikana

Hoidollisella syyllä mitätöinti siirtymäaikana

Hoidollisella syyllä mitätöinti on Lääkemääräyslain (61/2007) 2023 10 §:n päivityksen ja lain siirtymä säännöksen mukaan sallittua kunnes lopettamismerkinnän tallentaminen Reseptikeskukseen on mahdollista. Tämä tarkoittaa, että määrittelyversion 4.x mukaisilla järjestelmätoteutuksilla on hoidollisella syyllä mitätöintiä mahdollista kirjata version 4.x määrittelyiden mukaisesti (kuten aiemminkin). Kun käyttöön otetaan Kanta-lääkityslistan (v. 5.x) määrittelyiden mukaiset järjestelmätoteutukset, lopettamismerkintä korvaa hoidollisen mitätöinnin. Hoidollisella syyllä mitätöinti on siirtymäaikana kuitenkin mahdollista myös v. 5.x määrittelyiden mukaisissa toteutuksissa niillä lääkemääräyksillä, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetta ja mitätöinti on siirtymäaikana sallittua myös apteekissa yhteisymmärryksessä potilaan kanssa (kuten aiemminkin).

Lääkkeen lopettaminen siirtymäaikana

Lääkemääräyslain (61/2007) 2023 päivitetty 10 § mahdollistaa myös palvelunantajan nimeämille sairaanhoitajille, farmaseuteille ja proviisoreille sekä apteekkeille oikeuden lopettaa ilmeisen tarpeettomien vanhalla ennen 1.10.2027 tallennettujen lääkemääräysten lääkejatkumot yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Tämä antaa sairaanhoitajille, farmaseuteille ja proviisoreille sekä apteekkeille mahdollisuuden siirtymä aikana "siivota" vanhentuneita ja päällekkäisiä lääkemääräyksiä Lääkityslistalta yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. 1.10.2027 jälkeen tallennettujen lääkemääräysten lopettaminen on mahdollista ainoastaan lääkkeen määräämiseen oikeutetuille.

1] Reseptikeskus palauttaa perushaussa kielloista huolimatta kaikkien niiden lääkejatkumoiden tiedot, joissa haun tehnyt käyttäjä on lääkkeen määrääjänä jossain lääkejatkumon lääkemääräyksistä tai haun tehnyt palvelunantaja on tallentanut jonkun lääkejatkumon lääkemääräyksistä.

2] Jos lääkemääräykselle ei ole tallennettu sähköistä uusimispyyntöä, pitää tietojärjestelmän uutta lääkemääräystä tallennettaessa, tuottaa "tekninen" uusimispyyntö.